

EGY NEHANY
FELES OKAI MEL
LYBKERT TELEGDI
MIKLOS PECHI PŰSPÖC

nem ueheti es nem akaria uenni.

*Luter Martonnac es az u
maradekinac tudomanyat.*

Ad Ephesios 4.

*Tökelletes ferfiuua legyüne a Christusnac meg
allapadot öreg uoltának merete szerint. Hogy
immár ne legyüne testou habozo gyermekek: Es
a tanetésnac minden szeleitül alá fel ne hordoz-
tassunc, az embereknek alnokságoc es chalerségoc
attal, mellyel igyekezenc meg cibalni.*

Nyomtattatot Nagyszombatban,
1581. esztendőbe szent
Mihali hajaba.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

A Keresztyenolvasoknak.

NEM ŐC NELKŰL INDE T.
 tattam reiá, hogy meg íriam,
 miért nem vehetem s. nem is akarom
 venni azoknac tudományokat, kic á
 Romai igaz es kőszónsleges ányafent
 egyhaznac egygyeelsegéből ki szakad-
 áán, egynehany részre ošzlottanac, es
 kilomb kilomb velekedéseket kőuet-
 uen, ezvilagot szantalanloc teuelyge
 sekkel betöltöttee. Hanem kőszereget
 engemetarra nemely hitrűszakattak
 nac ragalmazaloc, kic aualragalmaz-
 nac engemet, hogy értem az igazsá-
 got, es iol tudom hogy ú nalloc va-
 gyon az igaz keresztyeni tudomány,
 de á kőnczot nem hagyhatom el, es á
 tisztességre es gazdagságra való vagy-
 ódasnem engedí, hogy áminemű val-
 lasba most vagyoc, azt hatra vessem,
 vellec egyet érhee es prædicalliac.
 Mintha azon félnee hogy ha igazat
 kezdenémondani, nem chac nagyob
 meltoságra es kőnérb tisztte nem iut-
 hatnee, hanem ezris el veszteném á ki-
 be most vagyoc.

Hala legyen az vi Istennek, még
eddig az hiu keresztyenec között
mind bõchületem, mind meltoságom
mind iouedelmem nagyob es több
uolt annal, à menit erdemlettem uol-
na: es remellem hogy ennecvtannais
leszen. De abba sem ketelkedem
hogy ha azocközõt volnekis à kic mi
velunc egyyet nem ertene, es à kic en
felõlem ilyeneket beszellenec es ir-
nac, ottis nem szinten az also szeken
ülne, es ehel meg nem halnéc. Mert
látom hogy nálammal alab valokatis,
à kic közöttülunc ki szõkuen ű hozzaioc
adgyacmagokat, még ollyakatis à kic
semmit à chachogafuálegyebet nem-
tudnac, nagy tisztelsegbe tartnac, a-
iandekoznac es mindennel tapalnac.
Azti latom, hogy nem hadgyac űket
chac azon à keues iõuedelmen vaiud
ni, mellyet à mieleinc az egyhazi szõ-
gaknac rendelt volt, hanem vgyan
meg szarczolnac nekic, es mind vnta-
lan õregbeticsoldgyokat es fellyeb te-
szic fizetefeket. Kit hiszem hogy en
velemis meg miuelnene, Sõt anniaf
bõchületesb es keduesb lennéc nálloc
menuel nagyob nyereségnek tartac
nác

nácha engemet közikbe kaphatnának
ki eddiglen vellec ellenkettem, es a
menire Isten hozza segéttet, az igazság
mellet ellenec tusakottam.

Nem értem tehát mi szükség vol-
na lelki esmerettem ellen oly dolog-
ert maradnom a Romai egyházba,
mellyet ű köztökis meg találne.
De ha szinten nem találne kis, nem va-
gyoc Esau, hogy egytál lenchén, az az,
egy kéues é világi tiszteleten es hasz-
non el cherélném az öröké való iót.
Mert tudom hogy ha ez egész vilagot
meg nyernémis, es lelkemet elveszte-
nem, semmit nem használnéc velle.

Annakokáert, senki ne hidgye en
felőlem, hogy a mit ezec mondanac,
azert vagyoc Papista, es azert nem a-
karoc sem Luter sem Caluinista, sem
Antitrinitarius, sem valami egyeb affe
le lenni. Hanem ieles es bizonyos o-
koc nem engedie hogy ez illyenekhez
allyac, es ezeknec tudományokat ve-
gyem. Mellyeket ha meg vtálnec es
semminéc tartanec, tudom hogy ket-
seg nélkül el karhoznam. Tehát bizon-
in kab akaroc az igazságnac ellenégi-
tül ragalmaztatni es karomlatni, kogy

sem mint Ielkenet kartyára vetni.
Am à kinec mi tezie szinten azt szol-
lya, es à ki minemü iteletet akar ol-
lyat tegyen en tulla. Keueset gondo-
loc az emberekne c beszede keel: mikor
tudom hogy az Istenne cigeie es iteleti
en velem vagon.

De nem tartlac itt so c szóval ké-
resztyen olualo, hanem mindiarast az
okoknac előszamlalafahoz kezdec. Az
zon keruén te gedet, hogy figelmeres-
fen oluald az en irasamot, es iol c sed-
be ved, hogy valamit Luterrül es az ü
maradekirul iroc, nem magamtul
gondoltam, hanem tulaidon köny-
uökböl es irasokból vöttem. Hiszem
meg latod hogy mindennehelyet a-
dom, es è könyuechkenec karajan meg-
iegyzem hol talalod meg az ü irasok-
ban à mit felölöc mondoc. Keresd v-
tannam ha ketolkedel beszede-
be, es bator szememre vesd, ha
Vgy nem talalod.

Miert

MIERT NEM VEHETI,
es nem akaria uenni Telegdi Miklos
Pechi Püspök, Luter Martonnac
es az ü maradekinac tu-
domanyat.

ELSŐ OKA.

LEg először azért nem akartam
f-nemis akarom venni, sem Luter
Martonnac, sem Zuingliusnac, sem
Caluinusnac, sem Illiricusnac, sem a
szent Haromsag tagado eretnekek
nec, sem egyéb fele teuelygök nec
vallasokat es tudomanyokat. Mert
azt paranchollya Isten a szent iras
ban, hogy baluánt ne imadgyunc,
söt fussunc es örizzüic magunkat a
baluanyoktul, el tauoztassuc a bal-
uanyozokat es köztöc ne marad-
gyunc,

Exod: 2

Leuit:

1 Cor: 1

1 Ioan: 2

2 Cor: 2

Esai: 48

Ier: 51

3 Eidi: 9

1 Reg: 1

Apo: 1

gyunc, ha vellec egyetembe el nem akarunc veszni. Ezecc peniglen à kikerül most szollunc, baluanyozoc, baluánt imadnac, s-en velemis baluánt imadtatnánac ha űket kőuetem, Annakokaert méltan nem kőuetem. Sőt nem külőmben mint baluanyoktul, őrizem az ű tudományoktul magamat. Eltauoztatom tarsasagokat, ugy mint baluanyozoknac tarsaságot, es nem akaroc kőzöttőc lennem, hogy vgan azon őroc veszedelembe ne essem, mely ketseg nelkül ű reiaioc kőuetkezic, ha meg nem ternec.

A kic à szent iràst oluafsác, tudgyác hogy à hamis tudomány, es az eretnekség baluány, s-az igaz hittel ellenkedő teuelygés baluanyozás. Mert à hittül szakattac, az ű feiek nec talalmányát, elmeiek nec

gondolattyát, es az emberi okos
ságnac (mely Isten előtt bolondság) I Cor:
alkományat követic, azt tisztelic,
azt magasztallyác: hamis hittel es
teuelygő velekedeffel annak szol-
gálnac s-azt imadgác, nem külömb-
ben, mint à poganoc az emberi kez-
zel faragot es formalt baluanókat.

Tertullianus azt írja, hog mi-
keppen à poganoc kezekkel, szin-
ten vgy az eretnekek beszedekekkel
baluanyokat faragnac. Mert min-
den hazukság mellyet Istenrül, az
Isteni dolgokrul es keresztyeni tus-
domanrul szollanac, baluanyozás-
nac neme.

Szent Hieronimus magyaráz
ván à szent Mate Euangeliomiat,
azt mondgya, hog à puztaságnac
ondokfagan, melyrül Daniel pro-
pheta vtan, Christ^s szollot az E^s Dan: 9
Mat: 2
a s uanges

uāngeliomban, minden hamis tud
dománt erthetűnc, miuel hogy (à
mint mafut beszelli) minden eret
nekek nec tulaidon Istenec vagy on,
es azt à mit tettet nec, vgy imadgác,
mint valami faragotes ōntót képer.
Megint harmad helyen: Valamit,
vgy mond, à baluanyokrul es à po
ganokrul szollottunc, mind azo
kat erchűc az hamis tudományok
rulis es az eretnekekrűl, vgy mint
azokrul, kie midőn Christus az
anyaszentegyház nac bekeséget hir
det, es az igazsagnac vtat mutattya,
à teuelygéseket kőuetic, es annak o
kaert à szelhez es az egy haboruk
hoz hasonlettatnac.

Origenesis, midőn Icremiás
nac imillyen mondásat magyara
za, Ha az ember Isteneket chenal
magánac? Azt beszelli hogy nem
chac

thac à testi es lathatando baluanok-
 bol chenalnac magoknac Isteneket
 az emberec, hanem sziuókbólis for-
 malnac, es hogy à kic, az egy kő-
 zönfeges Isten kiúül más Istent, más
 szent lelket, más Christust vallas-
 nac etc. azoc mindnyaian Isteneket
 chenalnac magoknac, es az ű ke-
 zeknec alkotmányát imadgyac.
 Minden Philosophusoc mellyec
 soc fele tudományoknac talaloi vol-
 tanac, minden eretnekec, kic az I-
 sten felől hamis hitet adtanac az em-
 bereknec eleikben, baluanyokat ala-
 Hottanac magoknac: es az ű elme-
 ieknec gyönyörűséget Istennek ale-
 tottac lenni, es az ű kezeknec alkot-
 manyát imadtac, gondoluan hogy
 igaz volna az à mit alkottanac. An-
 nakokaert azokatis à kic valami las-
 thatando allatbol, f-imezeketis à
 kic

kic hamis tudományokból chenale-
nac magoknac Isteneket, feddi az
Istennec beszede, monduán. Ha
az ember Isteneket chenale magá-
nac, azoc nem Istennec.

Megtezie ezekből hogy az
hamis tudomány baluany, es à kic
azt kőuetic baluanyozoc. Hogy
peniglen Luter Marton es az ű ma-
radeki hamis tudomannac talaloi
es alkotoi legyenec, azokbol mel-
lyeket ennec utanna iroc, akar kies-
eszebe veheti. Annac okaert el ve-
géztem magamban hogy mind él-
tig vgy mint baluanyoktul oltalma-
zom (Isten segetsegéuel) magamat
az ű teueygesektul, es ű vellec wgy
mint baluanyozokkal soha külöms-
ben eggyet nem akaroc ertenem, ha
nem ha à teueygesből melybe ed-
dig voltanac, meg ternec, es az anya
szente

Izentegyháznak igaz vallására al-
lanac.

MASODIC OKA.

Szent Pal Apostol minc vtaña ^{1 Cor}
à Corinthus belieket arra intette
volna, hogy meg onáiac magokat
à baluanyoknac tiszteletitül, vege-
zetre imezt mondá nekic. *Nolo*
uos socios fieri demoniorum. Non pos-
testis mensæ domini participes esse, &
mensæ demoniorum. Nem akarom
hogy az ördögökkel tarsalkodgas-
toc. Nem lehet az, hogy az vrnac
poharatis igyatoc, s-az ördög nec
poharatis. Nem lehetec részec
az vrnac asztalabannis s-az ördög
gök nec asztalabannis. Nem akar
ia à Christushac valasztot edenye,
hogy nekünkic keresztyenec va-
gyunc

gyunc valami közűnc auagy tarsal
kodaſunc legyen az őrdőggel. Ta
hat meniucl inkàb nem, hog el hag
uam à mi vrunknac aſztalat, mely
rűl à fiaknac kenyere, az az, az I
ſtenneç igeie, annac igaz ertelme,
az apoſtoli tudomàny, minden ha
miſſàgnac hozza valo òlgyűleſe
nelkűl oſztogattatic, az őrdőgnec
aſztalához űllyűnc, es arrul moſſe
kot, az őrdőgtűl à io gabna közze
hintetet konkolyt egyűnc. Az az,
oly tudomànt kòueſűnc, Iſten ige
ie gyanant oly velekedeſt auagy te
uelygeſt vegyűnc, mely az őrdőg
tűl vagyon, mellyet à teuelygò es
teuelygeſre vezerlò emberec à Sa
tantul tanultanac.

Azoc peniglen, kie ez vtolſo
űdòkben, à Romai egyhazbol ki
ſzakattanac es ſokakat ki hitetteneç
űmagac

úmagoc sem tagadgyác, sőt nyil-
uan vallyac hogy nekic az őrdög-
gel szüntelen valo tarsalkodáloc,
baratfágos trechelésecc es beszelve-
set volt, es hogy az őrdög tanetot-
ta es segetette hozza úket, mint el-
lenzhetneiec az Romai egyhaznac
tudomanyat.

Luter Marton azt iria maga *Lib: De*
felől, hogy oly gyakran es baratfá- *Missa an-*
guson nyaiaskodot ú velle az őrdög- *gulari.*
dog' hog' egy véka sonal többet-
tenec még égűt. Hog' eielis fel ser-
kentette útet almából, es intette hog'
à Misse ellen írna. Mégis tanetot-
ta reia, minemű megfeithetetlenar-
gumentomokkal auagy bizonyeta-
sokkal elhetne à Misenec ellenze-
sebe,

Egy iam bor peniglen ki elei- *Ioannes*
túl fogua esmerte útet, azt beszelli *Cocleus.*
irasaban

irafában felőle, hogy mikor még
kuklyas barát volt, es az iuhna
ruhaia alat reitegetuén az benne
közö farkast, az Érffordiai Cla
stromba lakozot, egy böit közép
vasarnapon, midőn az nema ő
ördög nec ki űzetesérül iratot histor
oluastatneiec à Misen, az szent Lu
kach irása szzerent valo Euangeli
ombol, vgyan ottan à templom
ban, hertelenséggel à földre le esec
Luter Marton, rettenetes keppen
kialtuán es monduán. Nem en va
gyoc az nem: szolloc még én iő
uendőre ez vilagnac. Mely kial
tást nem tudom kinec tulaidone
hatnam egeb nec, hanem az őrdög
nec ki Luterben szoluán, meg ie
lentette magát, hogy ű nem olyan
nema őrdög volna mint az, à kirül
szent Lukach irt: sőt tudna szol

lani,

9
lani, szollandois volna. Mikep-
pen hogy eleget chachoga az vran,
annac száia es pennaia által, à kit az
Mise ellen, es egyéb szent dolgoc el-
len szollani, es írni taneta.

Zuinglius à Sacramentarius
sac tevelygesenec első es fő oltalma-
zoia, azt beszelli magárul, hog' mi-
dön immar meg tanulta volna,
hog' à Christusnac imez mondásat,
Hoc est corpus meum, En testem ez, is
mígyen kellene magyarazni. Ez
icgzi az en testemet, (*est, in signifi-*
cat commutando) es azon gondola-
kodneiec, hol talalna à szent irasba
oly helyt, kiből meg tezengeic,
hogy alkalmas magyarazat vol-
na az, miuel hogy egyébüttis talala-
tatneiec oly mondás, melybe az, *est*,
szinten annit tenne mint az *signi-*
ficat. Vegre imezt mondgya à
B többi

libello, többi közöt. *Capimus omnia cogis-
tare, attamen aliud nihil exemplorum
occurrerat, Vera narro, adeoq; uera,
ut calare uolentem conscientia cogat es-
fundere, quod dominus imperciit, non
ignorans, quantis me contumelijs rist-
busq; exponam. Cum tredecima aprilis
lux appeteret, uisus sum mihi in somno
multo cum tædio denuo contendere cum
aduersario scriba. Ibi tanquam è machi-
na uisus est monitor adesse, (ater fuerit
an albus non memini, somnium enim
narro) qui diceret. Quin ignaue res-
spondes ei, quod in exodo scribitur, est
entm phase, hoc est transitus domini?
Azt vallya hogy valaki ielent meg
neki almaba, es az atta à Moyses
irasabol eleibe honnet tamaszthat-
nàia az ű magyarazattyát, es mit
kellene annac felelni, à ki ű ellene,
es az ű vallása ellen írna, De nem
tudgya*

10
tudgya ha feier volte auagy fekete:
En pedig azt hiszem hogy fekete
volt, auagy ha feier voltis, à sötet-
segnek Angyala tünt volt világos-
sag Angyalának képében. Mert ^{2 Cor: 11}
az Istennek angyali meg ősmertet-
nek azoktól à kiknek iellenek, es
nem hadgyac őket ketfégbē, mint
Zuingliust hagyta az, à ki őket als-
maba tanelta hazudni. Sőt Luter
Marton sem tartotta azt Zuingli-
fól, hogy Istenül auagy az ű an-
gyalitul vőtte volna az ű tudos
manyát, hanem hogy az őrdőgtül,
fazert tusakodot es irt kemeny
keppenellene.

Midőn Bucerus aual kerked ^{In actis}
negice hogy bizonyos volna benne, ^{Coloquij}
mert Istenül ielentetet volna meg ^{VVitten}
neki, hogy az oltari szentőségbe ^{bergensis}
nincsen valoba ielen à Christusnac ^{anno 153}

b z teste

Ant. Wank ¹⁶⁸⁷ Dayan

teste, Luter imezt felele az ű dichekedő beszédére. *Quis dubitare possit, reuelationem quam iactat Bucerus à Satana esse suggestam?* Az az: Ki ketelkedhetne abba, hogy à ielesnes mellyel Bucerus kerkedic, az ördög tül löt ű neki?

Vegezetre, az Anabaptistác felől azt írta Henricus Bullingerus, hogy azoc igen dichekedne valamilelec felől, mely (azt mondgác) ű benne oly hatalmas chelekedic, hogy magoc kiuül ragattatsnac, es isteni titkokat latnac. Es mikor à lelec chelekedni kezd benec, orczáioc meg változic, à földre esne es vgy reszketne nag' soc ideig, mintha à korság verneie űket. Minec vtanna fel tamadnac penig, nagy soc dolgokat szolnac, mellyeket azt tartják hogy à lelec jelentet

b: 2.
entra
sabap
t. 46.

jelentet ű nekic. Nemelyec ű közö
zülöc azt lattac hogy Zuinglius
pokolba volna, es valakic az Ana
baptistac ellen törekednéne, azo
kat mind megvvalnáia es elvetneie
az Isten. &c. Ki mit mondhatna
egyebet ezekrülis, hanem hogy ör
dögi lélec az, à ki űket földhöz
veri, razza, reszketteti, es ielene
seket teszen nekic? Noha űc Gas
briel angyalnac tulaidonettyac, hog
à tanerana vezerlene űket arra
az hamis, ondoc, es kaba veleke
désre, à melybe vannac.

Ekeppen ez mostani időbeli
hamis velekedeseknec faragoi, ne
mellyec magoc felől, nemellyec
egic az másikrul tanu bizonsagot
tesznec, hogy az ű tudományoc
ördögtül vagyon. Kibőlk őuet
kezic (à mirül ez elöt szollanc)

b 3 hogy

hog'  c hamis tudomant k vetnec,
mert az ördög hazugsagnac attia,
es hazugsagra vezerli azokat   kic
neki hisznec: es hog' baluánt imad s
nac az igaz lstenet hatra vetuén es
az ördögöt tisztelu n. Senki ne
chodallya tahat, hogy en nem k s
vetem  ket, nem  rtec e gyet vcl s
lec, nem alloc közikbe, s t   menire
lehetellenec vet  magamat. Mert
nem akaroc az  rd ggel tarsalkod s
ni, es azoc k z t talaltni, kic  
hitt l el szakadu n, teuelyg  lel-
kekhez es az ördögök nec tudom-
manyhoz ragaszkottanac.

Harmadic oka.

24. **A**Zt mondgya   mi vrunc, hog'
az vtolso időkben soc hamis pro-
phetac

phetac tamadnac, kic imit amòt mü
 togattyác à Christust. Es eróssen
 paranchollya hogy azoknac besze-
 deken el ne indullyunc es vtannoc
 ki ne mennyünc. *Si ergo dixerint uo-
 bis, Ecce hic est Christus aut illic, nolite
 credere, Ecce in deserto est, nolite exire.*
 Ha azt mondangyác (vgymond)
 tinektec, imit vagyon à Christus
 vagámot, ne higgetec, ime à pusz-
 taba vagyon, ki ne mennyetec. Kic
 legyenec peniglen azoc à kikirül id-
 uózetónc szól, meg tanet minket
 reia szent lanos az ü első leueleben,
 holot imezt iria az Antichristusok
 rul, az az, à Christus ellensegirül,
 az hamis prophetakrul, az chalard
 eretnekekrül. *Ex nobis prodierunt.*
sed non erant ex nobis. Nam si fuissent
ex nobis, permansissent utiq; nobiscum:
Sed ut manifesti sint, quoniam non sunt
 b 9 omnes

CCU Cluj Central University Library Cluj

12

1 1049

omnes ex nobis. Közülünk mentes
nec ki, de nem közülünk valoc
voltanac, Mert ha azoc lettenec
volna, meg marattac volna mi ve
lünk. De hogy meg ielennyenec
hogy nem mindnyáian mi közüs
lünk vanna. Azt beszelli hog eb
ből esmertetnec meg az hamis pro
phetác, kic imit amot a pusztaban
mutogattyac a Christust, es az em
bereket a szent gyülekezetből a tes
uelygoc közze, az igazsagnac val
lasarul az hamissagra hitegetic, hog
ki mentenec. Elszakattanac a Chri
st^o seregétul, a kiben ez elot volta
nac: Elhattac az u elebbi hiteket,
es mas hitet, mas tudomant valasz
tottanac magoknac. Nem de azt
miuelike ezec, a kikul en szolloc.
Reianc akarnaiac vgan kenni, hog
mi szakattunc volna ki u közüs
loc,

lőc, de azt meg nem bizonyethat-
 tyác. Mert mi soha sem az Luter
 iskolaiában, sem Zuingliuseban,
 sem Calvinuseban, sem akarkieben
 ezec közzül nem tanultunc. Az
 ű vallásokba es gűlekezetekbe so-
 ha nem voltunc: hanem eleitől fog-
 ua az Romai eghazba nyugottunc,
 annac vallását tartottuc, annac fő
 pasztorát, à Christusnac vicarius
 sat à Papát halgattuc. Sőt ez vila-
 gon meni historia vagyon ha azt
 mind fel forgattyukis, soha senkit
 chac egyetlen egy embert sem tala-
 lunc Luter előt, ki akar mellyekke-
 lis ezeknec mindenbe eggyet ertet
 es eggyet vallot volna. De Luter
 Marton barat es Catalin afzón az
 ű safarinaia apacza volt. Bucerus
 azonkeppen s-többbeñis egnehany
 an chuklyas fraterec voltanac.

b s Feiens

Feienkent peniglen à kie kezdõi ló
nec az Romai hittul valo el szakas
dálnac, először mi köztünc valas
nac: innet mentenec es à mi güles
közetüncből hágtanac ki. Tahat
mi mondhattyc ü felölóc, hogy *ex
nobis prodierunt*, az az, mi közzü
lünec mentenec ki, es nem üc mi fe
lölünec. üc vannac kiuül, üc teuely
egnec, üc keresic, üc mutogattyac
à pusztaba à Christust. Mi peni
glen az Istenec népe es az ü szent
fiánac igaz tanetuanü vagunc, mert
fohonnal masunnat ki nem ióttünec:
Nem hordoztatunc testoua à soc fe
le tudományoknac szelétül, hanem
vgy mint tökelletes ferfiac à Chris
tusnac meg allapadot öreg voltás
nac merteke szerent, az meg esmert
igaz hitnec eggyefsegébe alhatatos
soc vagunc. Annakokaert, mel
tan

tan nem hiszem en ezeknek besze-
dek, es meltan nem megyek ki ű
vtannoc az anyaszentegyhazbol,
mely az igazságnac oszlopa es e-
rősege.

Negyedic oka.

AZt iria Luter Marton, hogy
ű előtte egynehany száz esztendeig
à Papa országa alatt egy Püspóc sem
volt ki az ű tiszteben el iart volna:
es chac eg Conciliom sem löt, mely
be az Isteni tiszteletrül vegeztene
volna. Ha igaz ez, tahat hamissac
à Christusnac fogadasi, ki azt fogas-
da Peter nec, hogy az erős kö szá-
lon eppettetet anyaszentegyhaznac
ellene à pokolnac kapui hatalmat
nem vesz nec, es hogy Peter nec hi-
ti soha meg nem fogyatkozik: Vg
igere

Tom: 2.
de seruo
arbitrio.

Mat: 16.
Luc: 22.
1047: 14.
Mat: 28.

igere nekünc az igazságnac lelket,
hogy örökce nálunc maradgyon:
Arra kötö magat, hogy úis minden
nap világ vegezetiglen mi velünc
leszen. Mert ha annera el hatalmas
zot volt az hamiság az igazság el
len, hogy io falka ideig egy püspöc
sem volt, ki igazat prædicallot uol
na, es egy Conciliom sem gyüleke
zet, melyben valami io es az Isten
nec igaz tiszteletire valo vegezes
löt volna, bizonyara à pokolnac
kapui meg gyöztéc es meg rontot
tac az Istenec egyházat, el tauozot
az igazságnac lelke az hiuek nec gü
lekezetitül, meg fogyatkozot az
igaz hit, mellyet Peter valla, nem
maradot az óueiuel Christus min
den időben. Azt mondani penis
glen, hogy à mi iduözitönk nec,
(ki igazságnac neueze magát) vas
lamely

lamely beszéde hamis, es igerete be
 nem tölt, nyilván valo vakmerős
 seg es hazugság. Altalan fogua
 tahat hamisat mond Luter, midön
 aual dichekedic, hogy ű előtte maid
 öt száz esztendeig (mert addig a
 lettya hogy tartot à Papa orszaga)
 senki igazat nem mondot, hanem
 ű általa nyilatkoztatta ki Isten az el
 reitetet igazságot. Annacokaert
 tuduán hogy à Christustul eppet
 tetet egyház minden űdőkben volt
 es az Romainal egyéb anyaszent
 egyházat az Luter elöt valo idők
 ben nem talaluán, abbol ki nem a
 karoc lepnem. Azokat peniglen
 kic az ű mesterekcel Luterrel ollyat
 mondanac à mi ellenkedic az Isten
 fianac igeretiuel, vtalom es meg
 vonszom túllóc magamat.

ötödíc

Sokan azért veszik es kőuetie
 Luter Martonnaces az ű oskolaiab-
 bol egnehany fele hasonlot prædi-
 catoroknac tanetasokat, mert szűn
 telen az istennee igeie forog szaiok-
 ba, es aual dichekednec hogy sem-
 mit egyebet űc nem hisznec es nem
 prædicalnac, hanem chác azt à mi
 az Euangeliomban, à Prophetak-
 nac es apostoloknac irasában talál-
 tatic. Nem veszik eszekbe az órs
 dőgnec régi mesterséget, ki az ű
 alnokságot az Isten igeienec neue
 es széne alat arullya es fitogattya:
 es noha nem Isten szol az hamis
 prophetakban, hanem az hazugs-
 ságnac lelke, mindazalral azt kial-
 tattyá vellec, hogy Isten mongya
 à mit

ier: 14.

23.

Re: 22.

à mit ūc mondánac. Touabba
nem gondollyác meg, hog' (à mint
Szent Pál írja) efféle hamis aposto-
loc, alnoc munkásoc, à Christusnac
apostoliua változtattya magokat.
Nemis choda mert ū magais à Sas-
tan, vilagosságnac angyalauá val-
toztattya magat. Azert nem na-
gy dolog ha az ū szolgai az igaz-
ságnac szolgainac ielentic magokat.
De kin à rokanac à farka. Mert
igen emlegetic vgyan à szent irást,
es váltig vitattya hogy chac az
Isten igeie à *Lapis Lidius* à proba kő
mely az hamis tudomant az igaz-
tul meg valasztya, mindazaltal nem
az ū tudományokat fenic az Isten
igeiehez, hanem az Isten igeiet az
ū tudományokhoz. Es valamely
kőnyu à Bibliában nyiluan ellenke-
dic az ū velekedéseknecc valamely
czik-

ezikcelyeuel, azt ottani tagadgác a
szent könyvec közibe valonac len
ni, es hatra vetic. A szent lakab
leuelet Luter Martonnac imez
mondasahoz akariác kőszőrülni.
Sola fides iustificat: chac az hit
igazet meg: es miuel hogy hozzá
nem illic hanem inkább ellene tusa
kodic, nem tezcic ezek nec, sőt a tan
quam stramineam, vgy mint szal
mábol valot es sem mire kellőt ki
vetic az apostoloknac leuelei köz
zül. Azonkeppen a Machabæ
usoknac masodic könyuet, nem
akariác a szent irasnac igaz köny
uei közbe szamlalni. Nem egye
bert hanem hogy az ű hamis tane
tásoc ellen bizonyettya, io es űduős
séges dolognac lenni, az halottas
kert valo imadkozást. Hogy
higgyem tehát én, hogy az Isten
igeies

a Luter: in
præfat: no
in test: a
se translatt
ab ano 22
usq: ad an
ni 34.
b Idem in
palinodia
sua de
purgator. 0
Tom: 7.
Serm: Vit
emberg.
ol: 437.

igei enec leg többet tulajdonetnac,
 es a kiu ul semmit nem tanetnac, ha
 latom hog az u gondolattyokhoz
 akariac szabni az Isten igeiet, s-nem
 az u gondolattyokat az Isten ige-
 i ghez, es valami nyiluan karhoz-
 tattya az u tevelygeseket, azt nem
 veszi Isten igeie gyanant? Iles
 probalas. Nem erdemli a szent
 lakab leuele, es a Machabæusok-
 nac masodic könyue, hogy a Bib-
 liában helye legyen, mert hazüt-
 tattya a Luter tanetását. En penig-
 len azt mondom, hogy nem er-
 demli Luter, nem erdemlic az u
 maradekies hogy en nekic higgyec,
 miuel hogy külömbet irnac es præ-
 dicalnac annal, a mi a szent lakab
 leuelébe es az Machabæusoknac
 masodic könyuebe vagon. Mert
 ezeket e könyueket vgyan azon

C anyas

anyalzentegynaz ilten igec gya-
nant tartotta es tartya, mely à negy
Euangelistaknac irafokat be vötte,
egyebeknec kic ezec kiuül Euan-
geliomot irtanac irafokat meg vet-
uén,

Hatodic OKa.

NEM elegendnec meg aual, hogy
egynehany könyuet ki vetenec à
Bibliabol, hanem azokatis à kiket
helyen hadnac ninchen száma me-
nifzer meg hamifsettyac, es gonofz
ertelemre tekeric, neha hozza té-
uen neha el vöuen benne, sneha
meg változtatuan, kiteleg legyen
mostan az egy Luter Martonnac
irasiba meg mutatni. Mert à mint
ű kezdette, szinten vg mentenec elő
az ű maradekies az iras magya-
razasba.

Leg

imigyen ír: *Arbitramur iustificari*
hominem per fidem sine operibus legis:
 az az, Alettyuc meg igaztattani az
 embert hit által, à törüenec che-
 lekedeti nélkül, Luter többet tön à
 szent apostolnac irasához. Mert *in sua*
 ezt ez iget hozza ragasztá, *tantum,* *translati*
 az az, (*chac*) es így olvasá à szent *ne.*
 Palnac mondasát. Alettyuc meg i-
 gaztattatni az embert *chac* hit al-
 tal. Vallyon miért? Hogy azt ta-
 tarazna velle à mit à az apostoli tu-
 domannac es à tellyes anyaszenteg-
 haz értelmenecc ellene *prædical* va-
 la. *Sola fides iustificat,* *chac* à hit
 igazet. Meg akará foztani à ke-
 reztyeni io chelekedeteket az igaze-
 to erótül, es à meg igaztált, à
 puszta hitnec akará tulaidonetani.
 Es miuel hogy à keppen à mint à
C z szent

szent lelec irata vala szent Pallal,
nē szolgála az iras az ű velekedes
fenec tamasztására, többet tön
hozza meg vtaluan az Istenec pa
ranchiolattyát, ki azt paranchiolta,
hogy senki se hozza ne tegien az ű
igeiehez, se el ne vegyen benne.

Ezt peniglen mikor à mi igaz
hitünkön valo tudos emberek Lus
ternec kezében kaptac volna, es soc
felől szemére hannac, halgatsacza
miuel bizonettya hogy vgy kel ol
uásni à mint ű hurezollya à Christ⁹
tanetuanyánac vallasát. Ha à te pa

pistad (azt iria egy barátyanac) so
kat akar chachogni errüle z igerül,
(cbac) mellyet én à szent Pál monda
sához töttē, leg ottan imezt mond
neki. Doctor Luter Marton vgy
akaria hog legē, es azt mondgyz,
hogy à papista, es à szamar mind

egy

Deut: 4.

In informa
tione et re
sponse
ad duas
questiones.
alteram de
sua transla
tione, et
altera de in

egy allat. *Sic uolo sic tubeo sit pro rati-
tione uoluntas.* Így akarom úgy pa-
ranchiolom: Elég oka legyen an-
nac az én akaratom. Mert nem
akarunc à papistaknac deaky auag'
tanetuany lenni, hanem mesteri es
birai. Tiztes iambor. Elég hogy
ű azt akaria, ha szinte az Istenec
lelke, ki szent Palban szollot, nem
akariais. Es à ki az ű akarattya sze-
rent nem iar, es v'g nem erti az irast,
nem ember, hanem szamar.

Vgyan azon kisiget, *masutis Rom: 3.*
hozza toita à szent Pál irasahoz.
Tudni illic à hol azt iria, hogy à
törüeny által vagy on à bűnnec es-
mereti. Mert Luter azt így oluaf-
sa, à törüeny által chac à bűnnec es-
mereti vagy on. Mintha chac arra
valo volna à törüeny hogy à bűnt
esmertetneie az emberrel.

Touá bba, ezen szent Pálnac
 amaz mondasát, *Propterea accipite
 armaturam Dei, ut possitis resistere in
 die malo, & in omnibus perfecti stare.*
 Annac okaert vegyetec reiatoc az
 Istenec fel feguerkezésere valo
 szerzámit, hogy ellent alhatsatoc à
 veszedelmes időbe es mindenbe tő-
 kelletesec lehetsatoc, auag alhatsatoc,
 meg chonketotta. ki hagyuan be-
 lölle imez iget, *perfecti*: az az, tő-
 kelletesec. Mely mind à Görög
 s-mind à deac bötűbe meg vagon.

Azonkeppen Christusnac i-
 Mat: 25. mez mondasibol: *Discedite à me
 maledicti in ignem aeternum &c. Esus-
 tul enim, & non dedistis mihi manduca-
 re.* Menyetec elén túlem ti atkoz-
 tac az örök tűzre, mert eheztem es
 Mat: 4. ennem nem attatoc. *Pœnitentiam as-
 gite appropinquabit enim regnum celo-
 rum,*

rum. Pænitienciat tarchatoc mert el
 közelget Istennek orszaga: el lopta
 imez iget, (enim) az az, mert. Mes
 gint mikor vrunc így szól à tanets
 uanyoknac: *Gaudete & exultate, quo* Mat: 5.
nam merces uestra copiosa est in caelis:
 örülyetec es vigadgyatoc, mert à ti
 beretec beuseges menyekbe, ki tör
 lötte az egic iget, *Quoniam,* mert:
 A vegre, hog' ne tetséc hog' à meg
 igazetasba es iutalmazásba valami
 tekinteti volna Istennek à mi io
 chelekedetinkre.

BCU - Central University Library Cluj

Annac fölötte szent Pálnac à
 Tetsalonicabeliekhez irat ot első
 leuelet sem hagyta eppen. Mert à
 hol szent Pál imezt írta azoknac: 1. Tes:
Hæc est uoluntas Dei, sanctificatio ue-
stra: ut abstineatis uos à fornicatione.
 Ez az Istennek akarattya à ti meg
 szentelestec, hog' meg tartoztassá

in prioribus
transi-
tionibus.

toc magatokat à paraznasagtul;
ezt è czikelt, ut abstineatis uos à for-
nicatione, hogy meg tartoztatstoc
magatokat à paraznasagtul, tellyes-
segel ki tórlötte. A Corinthusbes
Cor: 9. liekhez iratot első leueleben, à tób-
bi közöt imigyen szól szent Pal.
*Nunquid non habemus potestatem man-
ducandi & bibendi? Nunquid non habemus
potestatem mulierem sororem cir-
cumducendi, sicut & ceteri Apostoli,
& fratres domini, & Caphas? &c.
quis militat suis stipendijs unquam? &c*
az az: Nem de inkab ninchene has-
talmunc etelre, es italtra? Nem
de ninchene szabadságunc keres-
sztyen, hiiu aszonyallatot, velünc
hordozni, mikeppen à tób aposto-
loc, es az vrnac attiafiai, es à Cæ-
phas? Kichoda vitezkedic valaha
az ü tulaidon kölchegen, &c.

Mely

Mely mondasban amaz igeket
mulierem sororem, feleségnek hamis-
 san fordította Luter, mert meg tes-
 zic mind azelőtte s mind az után-
 na való bezedből, hogy nem az
 Apoltolocnac feleségekrül szól
 szent Pál, hanem oly hűu kerez-
 tyen afzonyokrul, kie az aposto-
 lokat kölcheggel tartottac. S még
 regennis szent ^a Hieronimus es
 szent ^b Agoston feddettec azokat,
 kie ott a Görög iget *ἡλικία* fe-
 leségnek magyaráztac. De vgy
 teczet Luternek, mert az ű apaczá-
 ual való nőszesenek kereset aual
 otalmat.

^a Lib: cont: 104
 uin:
^b De op
 re Mo-
 nachoru
 Cap: 4.

Ezenkeppen bñic a szent Ia-
 nos leveleuelis. Melyben a hol
 imezt oluásuc: *Tres sunt qui testi-
 monium dant in caelo, pater, uerbum &
 Spiritus sanctus, et hi tres unum sunt:*

1 Ioan:

C s Harman

Harman vannac kic tanobizonsá
got tesz nec menybe. Az atya, az
ige, es à szent lélec, es ezec harman
eggec: El orozta es ki hatta ezt è
czikelt. *Hi tres unum sunt*: Ezec har
man eggyec. Kõuetuén az Arias
nusokat kic nemely kõnyuekból
regentenis ki tõrlõttec volt azokat
az igekeket, azt iria szent a Hieroni
mus felõlõc. Vganis nem igen tes
czet b Luter nec, ez ige, Homoustr
os, mely à szent háromsagbeli szes
melyeknek eg allattyát es eg termes
szetet ielenti, es ny luan c iria eggyüt
hogy à szent háromsagnac neuet,
nē keduellli à nemet nyelube. Ve
gezetre midõn az irás azt mongya
Iosephrúl Zachariásrúl, Ersebetrúl
es Simeonrúl, hog igazac voltanac,
aztis ũ meg hamissetotta: az igaz
helyet, iambort neuezuén az kes
refztyeni

In pre
at: super
or: cano
acas.

Lib: con:
atomam.
om: 2.
at: Vitt:
t: 240.
ag: 2.

In postil
antiqua
clesiast:
redefesto
rinientia.
ath: 1.
ic: 1 2.

resztyeni igazságnac ellenzesére.

De ki gozneie mind elő szam
alni à szent irasnac meni helyet des
praualta es marczongotta meg chac
Luter Martonis: (Hogy à többi-
nec mast beket hadgyac) Kyrül azt
iria Emserus, hog à Biblianac min
den könyueit, es könyueinec min
den reszeit meg hamissetotta: Es
hogy ezer negyszaz eretneksegek
nel többet reitegetet es fedezet az
irasnac enni soc helyeinek hamisse-
tása alat. Sőt az önnen tauetuanyi
közzüli Bucerus azt beszelli, hog
Luternec az iras fordetasában es
magyarazasában valo teuelygesi
fokac, es igen nyiluan vannac.

*Prefatio
annotatio
num in ne
uū testam
tū Luter*

*Dialogo
tra Mel
chtonem*

Meg teczic ezekből hog Lu
ter Marton az ű maradekiual egés
tembe amaz hamis prophetac köz
zül vagon, kie el fordettyac es meg
hamissettyac az Istenec igeiet,

*Hier: 23
2. Cor:*

Hog' ha azokat à kic hamis
penzt verne, auagy è vilagi feie
delmeknec leueleket meg vakariac
es meg hamisettyat, à törüeny
halalra meltoknac iteli, vallyon mit
erdemlenec ezec, kic az Isten igeiet
igy marcziangiac, es è szerent huz
zac, vonszac az ű hamis tudoman
oknac erőfsetesere? Bizonyara
meltocnem chac testi halálra, hanè
öröckarhozatrais, hog' az ördög
gel à bestiaual es amaz nag' hamis
Prophetaual à kenköues toba ken
lodganac mind öröken öröke.

Annakokaert, tauul akaroc
mind éltig effele iras hamiseto es
marczongo emberectül iarnom,
mert tudom hog' ha ű köztöc talál
tatnám ki torlene Isten engemet az
élö könyűeböl es à szent varasbol.

Hetedic

NEM külömben chelekednec à
 regi szent Doctorknac irasiualis.
 Mert mikor azoknac közönséges
 vallásokat vettyűc è mastaniaknac
 teuelygelec ellen, ha más keppen el
 nem szaladhatnac előttöc, ottan azt
 hanyác hogy azokis emberec vol
 tanac es teuelyeghettec. Mintha
 chac Luter, Melanchron, Calvinus
 es ezeknec à többi nem teuelyeg
 hetnened, à kie peniglen ű előttöc
 voltanac mind teuelygettec volna.

Nem teczie nekie az regi at
 tyaknac irása ahol igen nyluan ir
 nac ű ellenec: De midön valamit
 ollyat talál nac azoknac kónuókbe,
 à mit hasonlónac aletnac lenni az ű
 velekedésekhez, azt nem chac örö
 mest

melt veizic, hanem üstökénel fo-
guais melleiee igiekezne vonni.
Vgy hog mint à szent irásnac kőn-
ueit, azonkeppē à Doctoroknac ira-
fokatis az ű tudományoknac regu-
lajahoz szabiac, es à kitlatnac hog
tellyesseggel ellenkedic az ű tevely-
gesekkel, azt hatra vetic, de à mel-
lyic (az ű teczések szerent) valamit
szit fazakoc melle, azt dicheric es
ioua hadgyac.

Mely hamissan szoktanac le-
gyen peniglen az iras magyazo
szent Doctorokkal bizonyetani es
legge meg teczic chac abbolis, à
mit szent Amburusnac irasabol
vontanac egyyut elo. Holot akar-
uan azt bizonyetani, hogy à szen-
teket nem melto segetsegul hini, vg
mondnac, hog szent Amburus (à
szent Pál apostolnac az Roma-
beliekhez

feddi azokat à kic azt allettyac, hog
 az igazac, az az, à szentec által iuth
 hatnac istenhez. Maga nem azok-
 rul szól ott szent Amburus à kít à
 szenteket hijæ segetsegül, hanem à
 pogan bölchekrül, kic az eg Istene-
 nec tulaidon tiszteletit teremtet alla-
 toknac attac, es azt aletottac, hog à
 foc hamis Isteneac által, iuthatnac az
 egy teremto Istenehez.

Deakul ig ir szent Amburus à
 poganokrul. *Solent pudorem passi
 neglecti dei misera uti excusatione, dicen-
 tes: per istos posse ire ad deū.* Holot az
 iras marczongo Luterec, imez iget,
 I S T O S, meg marczongiác, eg bö-
 tüt tesz nec közibe, es ug hozzac elő-
 à sz: iam bornac mondasat, mint ha
 I V S T O S volna, azt beszellec hog
 imigen ir sz: Ambur⁹. *Per iustos pos-
 se ire ad deū.* maga nē (iustos) hanem

vagon u. hatta. Per istos hoc est
paganorum deos, aut cursus syderum. En
hiszem azt aletottac, hog' senki chac
eszebe sem veszi az u' mordalyfago-
kat, hogy ez egy kis bötü nec (v)
oda tolyasáual akariac az igazsá-
got meg mordallani, de eszünkbe
vettúc, es szemekre hanyyúc, hog'
ez egesz világ lassa, mely gonoszúl
es hitetlenül forgattyac es vonszac
melleiec à szent Doctoroknac iras-
fokat.

Apolo-
ia Cõfesi:
uzustanc

Szent Agostonra azt fogta
Philipp⁹ Melancton, mint ha azt
irta volna, *Peccatum in baptismo remit-
ti non ut non sit, sed ut non imputetur,*
az az, Hogy midõn az ember meg
keresztelkedic, nem vgy bochatta-
tic meg neki büne, hogy tellyeseg-
gel bün nélkül maradna, es a ke-
resztség miat szinten meg tisztulna
à bün

a bűntől, hanem hogy a bűn, mely
 meg marad ű benne, neki nem tul-
 aidonettatic, nem tartatic bűnnec.
 Maga szent Agoston soha azt nem
 irta es nem mondotta, ninchenis
 ez vilagon oly ember, kiaz ű köü-
 uebe azt meg mutathassa. Sőt egy
 nehany helyen talalom szent Ago-
 stonnal, hogy a keresszteseg tellyes-
 seggel minden bűneit el veszi em-
 bernecc, es minden bűntől meg tiszt-
 tettya űtet. Vgy hogy semmi bűn
 a meg keressztelkedet emberbe ne
 maradgon, hanem chac a *concupis-*
scientia az vagodas: mely nem bűn,
 azt mondgya, ű magaba, nemis tar-
 tatic bűnnec külömben, hanem ha
 enged ember neki, es a mely gon-
 noszt keuan azt akarialis. Mert vgy
 osztō, a *consensus* a gonoszra hailot
 akarat, bűnősse teszi azt, a kit a

Lib: 'ade
 uer: Iulian
 Cap: 5.
 8. 12.
 lib: 1. de
 nupt: 8
 concup:
 ca? : 27
 28.

D keres

kerelztleg à büntül meg tisztetot
es meg szabadetot volt.

örömest reaioc fogiac, à sz:
iamborokra azt, à mi nalloc nin-
chen, de visszontac szokzor tagad-
gyac nalloc lenni, à mi ott vagyon.
Vgyan azon Melancthon, szem-
ptelenül azt meri hazudni, hog sz:
Gergely pápa elöt, à regi bölchek-
nel, semmi emlekezet ninchen à
szentek nec segetségre valo hiuatás-
sóc felöl. Es hogy à mi vruncszét
testé nec, es szent veré nec az hallos
takert valo aldofzafais ú ideieben
kezdetet. Maga annac elötte söc
esztendöuel, *Cyprianus Lib: 1. Epis:*
1. Hieronim⁹ in Epithaphio Paulæ. Sz:
Agoston Lib: 7. Cap: 1. de baptis:
et serm. 2. de assumptione Mariæ.
Arany száiu szent lános, *Hom: 1. ad*
Philippen: Hom: 66. ad populum Antis-
oches

ocheum. Nazlanzenus in Monodia. Es
 mindezec s-mind à többi szantalan
 helyen nem chac emlekez nec felőle,
 hanem ū magokis könyörög nec à
 szentek nec es segetségül hijac ūket.
 Az hallotakert valo aldozatrulis ir
 nac, *Cyprianus Lib: 1. Epi: 9. Szent*
Agoston confess: Lib: 9 Cap: 11. 12.

Caroly Chaszar akaruán à
 soc esz veszett, es à keresztyeni tus
 domany feiől tamadot visszauony
 ast nemet országban le szalletani,
 egy könyuechket irata, kit *Interim*
nec neuezé nec: es meg paranchola
 hogy addig, még közönseges Con
 ciliom lehetne, minden ember azt
 tartana à mit abba à könyuechkebe
 talalna. Melybe à többi kőz őt, à sz:
 Misene c erőstetesére es bizonyita
 sara, Ireneus doctornac imillyen
 mondásat hoztac vala elő. *Sed*

suis discipulis dominus dans consilium, primitias Deo offerre ex suis creaturis, non quasi indigenti, sed ut ipsi nec infructuosi, nec ingrati sint, eum, qui ex creatura panis est, accepit, & gratias egit, dicens Hoc est meum corpus: & calicem similiter, qui est ex creatura, quæ est secundum nos, suum sanguinem confessus est, & noui testamenti nouam docuit oblationem, quam Ecclesia ab Apostolis accipiens, in uniuerso mundo offert Deo, ei qui alimenta nobis præstat, primitias suorum munerum in nouo testamento, de quo in duodecim prophetis Malachias sic præsignificauit: Non est mihi uoluntas in uobis quoniam in omni loco offertur incensum nomini meo et sacrificium purum.

Ezt à szent iambor doctores oknac mondásat, azt iria Georgius maior, hog nem iol es nem meltan vonszuc à Misénec erósetesére.
Mert

Mert vy, testamentom aldozatyánac nem à Christus testénec es verénec aldozatyát (kit à mi er-
telmünc szerent à pap à Mifeben aldoz) hanem à tellyes kilfő es lelki
tiszteletet neuezí. Es főkeppen az
alamosnat, mely regenten az vr
vachorajan osztogattatic vala à
szegenyeknec. Maga oly niluan
szól Irençus az vr testénec es veré-
nec aldozattyarul hog' niyluabban
nem szolhatot volna. Tanachot
aduan, vgymond, az vr az ũ ta-
netuanyinac, hog' Istenec aldoz-
naiac az ũ teremtet allatinac első
sengeit uőue az teremtet allat-
bol valo kenyeret, es halát aduan
monda: Ez en testem. Azon kepe-
pen à teremtet allatbol valo pohar-
tis ũ verénec valla, es az vy testa-
mentomnac vy aldozattyat taneitá.

Mellyet az anyafszentegház az A
postoloktól veuen è tellyes vilas
gon aldozza Istenec, ki nekũne
eleséget ad az ũ aiandekinae sengeit
az vy testamentomba. Kirũl à ti
zenket Prophetac kőzõt Malachi
as igy szollot. Ninchen nekem
akaratom ti hozzatoe (azt mon
dga Isten à Sidoknac) Mert min
den helyen aldoztatic az én neuem
nec tizta aldozat : & c. Latode
hogy az Christus testet es ueret ne
uezi Irenæus vy testamentom al
dozattyanae. Hamissan tekeri tas
hat masua *Georgius maior* az ũ mon
dãfat. Ig oluãsãc, es illyen alnokul
hurezollyac ezec à szent Doctõr
oknac irafokat. Annakokaert sen
ki ne hidgyen nekic, en sem hizec,
mert hamissãc chac pizkálnac à
regieknec kőnyuokbe, es nem az
igasãgot

28
igaságot, hanem az hamiságnak
otalmat keresik nállal: neha hamis
an hozván elő azoknak mondaso
kat, neha azt fogván reaioc à mibe
hirekis ninchen, s- neha tagadván
az ű irásokba lenni à mi ott vagón.

Nyolczadic oka.

EZert sem megyec Luter, Calui
nus, Zuinglius, Melancthon es
egéb effele teuólgóc vtan, mert las
tom hog' seietlen laboc. Tudguc
hog' az Isten varasában, mondom
az Anyaszentegyhazban, világ
kezdetitül fogua minden időkbe
eg' lathatando főpap, es főpásztor
volt, kihez à tób' híuec halgattanac,
es ki az Isten nepenec à lelki dolog
ba igazgatoia volt. Adam ketseg
nelkül birt feleségéuel, es az ű gers

mekiuel: gyakorta emlegette es hirs
dette nekic, Isténec az aszoniallat
megua felől ualo igeretit: igazgat
ta es vezerlette űket az iduõség nec
vtára: oktatta es tanetotta mint
szolgallyanac az ű teremtoioök nec.
Eua aszonis az ű magzatiual egye
sembe halgatta Adamot vgy mint
feiet. (Caint ki veszem à többi
köz zül, mert ez nem vala az Istē
varasánac polgára.) Es è keppen
az anyaszentegyháznac elei, az eg
Adamnac lathatando pasztorsága
ala vettetet volt. Kirül aranyfzaiu
szent Iános azt iria: *Ipsum fuisse ca-*
put omnibus datum: Et Paulo post,
Deus nouit inter aequales emulationem
esse. Itaq; noluit Democratiam, sed
regnum. Az az: Isten Adamot min
denek nec fejeue tôte: mert tutta
hogy az egienlõc közõt irigkedes
szokot

1. Cor:
10m: 34.

szokot lenni, es azert nem akarta
hog' egyenlőc legyenec az hiuec,
auag' közönfeggel mindnyaian pa-
ranchollyanac, hanem mint az or-
zagba hog' eg' kiraly vag'on, azon-
keppen az ű nepetis egy nec gond
viselese ala vetette.

Adamnac holta vtán, Seth
volt fő à töb hiuec közöt. Ki az ű
nagy Istenes voltaert (à mint Theo-
doretus mondgya) Isten nec hiuat-
tatot, es à kie ű rüle szarmaztanae,
Isten fiaiac neueztettenec.

Gen: 6.

Enos köuetkezet Seth vtán,
kirül azt oluatsuc, hogy ű kezdet-
te segetsegul hini az Isten nec neuét,
az az, ű kezdette valami nagyob
es tettelesb tisztelettel tisztelni az
Istent: ű szerzet es rendelt bizo-
nyos módot az Isteni szolgalat-
ban.

Gen: 4.

D s Henoch

Henoch peniglen, ki Adam-
 tul hetedic, (azt bezzelli szent Iudas
 Apostol ű felőle) prædicáflot az
 vtolso időkbeli hitetőkruul, es az
 Istenec követközendő iteletirul.
 Róuid bezeddel, à vizözön elöt
 Adam vtan, mindenkor az első
 szülöt volt igazgató pasztor à töb
 atyafiac közöt: Ki az iöuendő Mes-
 siás felöl valo tudománt, à mint
 az ű eleitül hallotta, hirdette es
 aianlotta az vtanna valoknac. Es
 senki az irasban meg nem mutat-
 hatya, hog valamikor chac kettöis
 nem hogy töb, az Isten felő ember-
 ec közöt, egyfersmind, egenlő ha-
 talommal es meltosággal feiedelem-
 kedet volna à szent gyülekezeten.

A viz özön taián, nyolcz
 szemelre szorult vala az Isten nép-
 é nec szama. Noera feleségével,
 három

harom fiaival, es fiaival feleséguvel,
 Eze között Noe volt mind è vi-
 lagi s-mind lelki dologban fejed-
 lem. Mert útet szent Peter az igaz-
 ság hirdetőenec neuezi, ű velle tön
 kötést az Isten, ű eppéte legy elő-
 szőr oltárt mellyen aldozec Isten-
 nec à tizta eleuen állatokbol, ki az
 víz özön vtan három száz ötuen
 esztendőt éle: Es akkor hala meg,
 midőn Abraham ötuenkét esztend-
 dős vala. Noe vtan, Sem az ű első
 fia lön pásztor es igazgatóia az
 anyaszentegyhaznac. Kirül (à
 mint szent Hieronimus írja) azt
 tarttyác à Sidoc, hogy ű volt Mel-
 chisedech à felséges Istenec amaz
 papia, es Salemi kiraly, kit az irás
 egynehány helyen emleget. Es hog-
 g mind Aronig, à Noe maradeki kö-
 zöt, à leg első szülőt viselte à fő-

2. Pet: 2
 Gen: 6
 8. 9.

Gen: 14.
 Psal: 119
 Heb: 7.

papság

papságot. Mondam hogy à leg
első szülőt, Mert voltac egyszert
mind kilomb kilomb attyaktul
egynel több első szülöttec, kiknec
mindenic az ű atyafiainac papia es
lelkipasztora volt: de mind azok
közöt, à volt *sumus pontifex*, fő pap
es fő pasztor, à ki à többinel nagob
ideiű volt. Peldaul vetem Semet
es Abrahamot. Sem Noenac es
Abraham Tharenac első fia vala,
Es noha Abrahamis az ű hazába
es őchei közöt pap vala, mindazal
tal Sem ki Melchisedechnekis nevez
retic, miuel hogy soc esztendöuel
idesb volt Abrahamnal, à papság
ba nagyob meltoságot viselt. In
nét lön, hogy Melchisedech meg
aldá Abrahamot,, es Abraham
Melchisedechnec dezrát ada. De
Sem holta vtan, Abrahamra szalla
à fő papság. Hog

Gen: 5.
1.12.13.

Hogy peniglen az Abraham
onokai közöttis meg maradt le
gyen ez è rend tartás, meg mutattya Gen: 25.
Esaunac es Iacobnac historiaia. Es
zecnoha eg halsal születtenec uolt,
mind az által miert hogy Esau, e
lőb iőue ki anyyanac mehéből, el
ső szülőtnecc tartatec. Reais néz va
la, vgy mint első szülőtnecc, az feiede
lemség es papság, De ű azt el adá Gen: 27.
Iacobnac, es ű rula Iacobra hárenta
téc az első szülőtnecc igazsága. Es
ekeppē Iacob lőn Isaac vtán fő pap:
ű neki ujéta meg Isten az igeretet Gen: 28.
kit előb Abrahamnac tőt vala: ű Gen: 35.
tíz tétta ki haza nepe közzül a bal
uanoszást, es az eg igaz Isteñec tisz
telsegére oltárt raka. Meg mutat
tya vgan azont, az Iacob patriarcha
nac beszedeis, mikor halala elöt ig
szólla Rubennec az ű első magzat
tyának

act: 49. tyánac. Ruben primogenitus meus, pri-
or in donis maior in imperio: Első szül-
löttem Ruben, első az aldofzatban
es nagyobbà birodalomban. Mely
mondás megjelenti, hogy Ruben-
re vgy mint első szülőtre nézet vol-
na à több atyafiace előtt való iaras, ha
az ű gonofzagáert (vgy mint ki
atyanacagát megförtöztette volt)
megnem föztatot volna túle. Ha
kiezeket figyelmetesen oluafsa, kón-
nen meg ertheti es eszebe veheti,
hogy az hiuek nec gyülekezeti, à
termefzet nec törue nyebé, főkeppen
egy túl vgy mint fő pap tul igazgat-
tatot.

Menniunc à Moyses törue né-
re. A leui nemzetséget valaszta Ie-
sten az ő törue nyebé az első szülőte-
tec helyet, hogy az oc szolgálnának
à templomba ű neki. De ezek nec
előttöc

előttök laroua es fő pappá teue Aas
 zont. Kinec holta vtan, Eleazar az
 ű fia, annac vtanna Phinees, es rend
 szerezent mindenkör egy *summus pons*
tifex fő pap volt, kitül kellett nem
 chac à tób papoknac, hanem à tel
 lyes kösségnek is figgeni. Vg anne
 ra hogy valaki annac itéleten es vé
 gezésen, akar mely nehez es ketse
 ges dologbanis meg nem maradt
 volna, meg parancholta volt azt
 öletni az Isten.

Deut: 17.

Ezenkeppen az vy törüeny
 benis, minéc vtanna à tób tanetua
 nyockózzúl tizenket apostolt va
 lasztot volna Christus, azoc közöt
 fő apostolla valaszta es tőue szent
 Petert. Ki Christusnac, menybe,
 menetele vtan, harmicz hat eszten
 deig legeltete, igazgata es vezerte
 az anyaszentegyházat. Es vg vis
 sele

Luc: 6.

Mat: 16.

Ioan: 21.

fele magat azattyafiac közöt mint
fő pásztor, mikeppen meg tezcio
acto: 1. 2. 3. 4. 5. 15.

Peter vtan Linus, Linus vtan
tan Cletus, Cletus vtan Kelemen, es
ofzton rend szerent ez mai napi
glan, minden üdökbe, egy valaki
lathatando fő pap, fő pásztor, a
Christusnac hel tartoia es Peter nec
szekeben ülő pispóc volt, s-mostis
vagon az anyaszentegyhazba. Kit
mi mindnyaian halgatunc, mindna
ian engedunc neki, es feienkent meg
maradunc az ű vegezesen es itele
ten, és annac okaert az egy fő al
fokan eggyec vagyunc, egy hitunc
es egy vallafunc, vagyon. Nemis
akarunc attul az Romai egyhaztul
el szakadni, melyben az Isten va
rasanac regtul, sőt eleitul fogua valo
formaiat es allapattyat talallyuc es
lattyuc

lattyuc. Nem vy dolog peniglen
 annit tulaidonetani à successiõnac:
 Az az, à fõ pispõkõk nec kic à kõ-
 zõnséges anyaszentegyhaznac pas-
 sztori voltanac, mondom az pás-
 páknac, rend szerent egy más vtan-
 valo kõuetkezésének, hogy chac a-
 zert se szakadgyunc el à Romai eg-
 haztul, miuel hogy abban es nem
 egyebüt talallyuc azt, ott mutathat-
 tyuc meg kic kõuetkeztenec es kic
 iltenec mindenkor es minden idõk
 ben à szent Peter szekibe. Mert à
 regi szent Doctörök is eltenec effe-
 le bizonyetassal, ickis à többi kõ-
 zõt aual bizonyetottac hog az Ro-
 mai egyhaz es az Romai pispõc à
 töb egyhazac es pispõkõc kõzõt fõ,
 es nem melto attul el szakadni,
 hog szent Petertül fogua addig az
 ideig melyben ick eltenec szep ren-

E del

dei elő szamlahattac vgyan azon
Romai egyhaznac pasztorit à pas-
pákat.

Lib: 1.

Cap: 27.

Com: 2.

Epiphanius minec vtanna es
gyenkent mind meg neuezte volna
üket, vegezetre, imillyen okat ad-
ga annac az elő szamlalásnac. *Et ne
quis miretur quod singula ita recensemus,
per hæc enim claritas ecclesiæ ostenditur.*
Abbol teczie es muttaite meg azt
mondgya, az anyaszentegyhaznac
fenyelsége, hogy è szzerent szamlal-
lya es szamlalhattya az egy más v-
tan követközendõ püspökök nec
rendit.

Cont:

Epist:

Manichei,

undam:

Cap: 4.

Szent Agoston Manichæius
ellen imigen ir eg könyuebe. *Mul-
ta sunt quæ in Ecclesiæ Catholicæ gremio
me iustissime tenent. Tenet consensus po-
pulorum atq; gentium, tenet auctoritas
miraculis inchoata, spe nutrita, charita-
tate*

eate aucta, uetustate firmata. Tenet ab
 ipsa sede apostoli Petri, cui pascendas oves
 suas post resurrectionem suam dominus
 commendauit, usq; ad presentem episco-
 patum successio sacerdotum. Tenet pos-
 tremo ipsum Catholica nomen &c. Ok
 kat adgya miert nem akar a kőzön-
 feges anyaszentegyhazbol ki men-
 ni es az Manichæus eretneksegénecc
 kőuetői kőzze allani, meg mond-
 gya, minemű dolgot tartoztattyac
 üt az anyaszentegyhaznac kebes
 lebe. Es a többi kőzöt, neuezi a
 successiot, a püspököknecc a szent
 Peter szekiben, egy más utan valo
 kőuetkezefet. Kiket masut, a Do-
 natistac ellen vetekeduen, minek
 utaña szent Petertül fogua Atha-
 nasiusig (ki ü ideiebeli papa volt)
 egyenkent rendel esneueken mind
 meg neuezet volna, vegezetre imi

Epist
 163.

E z gyen

gyen szól felölőc. *In hoc ordine successio-
nibus nullus Donatista episcopus inuenitur.* Mind enni sőt egy másutan
követközőc közöt sem talaltatic
chac egy Donatista pispókis. Nem
akara szent Agoston igaz aiaszent
egyhaznac esmerni à Manichæusok-
kat, sem à Donatistakat, nem akara
ű hozzaioc harkani, miuel hog nem
azoknal hanem à Romai egyhaz-
ba talala à pispókók nec rend szerēt
egy mas vtan valo következefet,

De pres
scrip: ad
uer: Hæ-
ret.

Tertullianus, ki sokkal előb
valo szent Agostonnal, azt keuan-
na az Eretnekektől, hog meg mutat-
sac az ű gűlekezetek nec eredetit,
vesc elő az ű Pispókók nec egy-
mas vtan valo következefet, es
azokat rendel vgy neuezzec meg
az vtolsotul fogua az elsőig, hogy
meg mondhasac à leg első mellyc

Apo

Apostolul tetetet Pispökcé. Mi
 keppen a Smyrnai egyház meg
 mondhattya hogy az üelső püspö
 ke Policarpus' szent lanostul: es az
 Romai, hogy Kelemen szent Pe
 tertül helyheztetet a püspöki szek
 be. De talan jobleszen deakul ige
 rul igere a iambor regi Doctorok
 nac mondasát ide irnunc. *Cupio,*
inquit, ostendant mihi ex qua auctoritate
prodierint, edant origines Ecclesiarum
suarum, euoluant ordinem Episcoporum
suorum, ita per successiones ab initio des
currentem, ut primus ille Episcopus, ali
quem ex Apostolis uel Apostolicis uiris,
qui tamen cum Apostolis perseuerauerit,
habuerit auctorem & antecessorem: hoc
enim modo Ecclesia Apostolica census
suos deferunt: sicut Smyrneorum Eccle
sia Policarpum a Iobanne collocatum
refert, sicut Romanorum Clementem

à Petro ordinatum edit. &c. Confite-
gant aliquid tale heretici.

Lib: 2.
Cont: 2
Parm:

Optatusis vgan azont keuan-
nya à Parmenianusoktul. Vos in-
quiens, uestra cathedra originem edite,
qui uobis sanctam Ecclesiam uendicare
uultis. Ti vgymond adgyatoc elő
à ti szeketeknec eredetit, miuel hog
az anyaszentegyházat magatoknac
akariátoc foglalni.

Tahat énis meltan keuanhas-
tom ezektul, à kiktul most szol-
loc hog ha azt akariác, hogy el
higgyem ū nalloc talaltatni az A-
postoli tudomant es az anyaszent-
egyházat, mutafsác meg hog eleis-
tul fogua mindenkoron, volt ū
kőztoc valaki, kihez à többi köz-
önseggel halgattanac. Szamlallyác
es neuezzec meg rend szerent à
püspököket, kic az apostoloktul
fogua

fogua mind eddig, az ű szekekben
ültene: Az az abba à vallasba
voltanac melybe ezec vannac. *Per
continuum successionem*, à közbe vetes
nelkül egymásutan valo következes
által vigéc az Apostolokra az ű
eredeteket. De nem vihetic. Mert
à mint ez előttis mondám, nem hog
minden időben, de vgyan soha
nē talaltatic senki, ki Luter Martō
előt, ű vellec mindenbe egget ertet
volna. Nem is mutathatnac valas
kit, kihez valamikor mindnyaian
halgattanac volna. Őrōmest magá
nac veszi vala vgyan Luter Mar
ton az lelki feiedelemséget, de nem
lehetic, Mert Zuinglius, Oecolam
padius egyebek is nemellyec nem
tartác űtet reai. Es miuel hog nem
lōn köztōc kinec feienkent enget
tenec volna, mint feietlen labac,

lemikeppen es fohá v'g' eggye nem leheténe hogy mindenit es mindenian eg' tudomant vallottanac volna. Philòp Melanchton 1530. eszten d'ben, az Imperiom g'ulesébe, a'ue's gre faraga az Augustana confesiot, hogy k'özönfeggel mind azoc neube adatne'ie'c be Caroly chaszarnac, kic nem regen az Romai egyhaztul el szakattanac vala. De semmi nem kele benne: Mert l'onec kic nem igazl'ac, es azoc k'öz'z'ul'is kic a' g'ulesben val'ana'c az Argentinabelie'c, Constanciabelie'c, Memmingabelie'c, Lindaiabelie'c s' többennis egynehányan nem akarac azt kezekne'c iras'iu'ac meg' erő'sseteni es mindenbe igaznac tartani, Noha Luter v'tan' uk'is ki buttanac vala a' Christus akl'abol.

116. Ami gyulekezt'unc' a' Romai k'öz'ön'

közönséges igaz anyafzentegya
 haz, *ut castrorum acies ordinata*: Olyan mint a szepen rendeltetett sereg.
 Egy fő es közönséges pasztor van gon benne, kihez (Christus után) halgat a tellyes sokaság. Ennek alatta vannak sok Pispokok es egyéb egyházi fejedelmek, kik bizonyos helyeken az ű eghazokban es tartomaniokbā pasztorkodnak. Vannak a Pispokoknek segetsegekre rendeltetett egyházi nepek, Kik mindnyáian vő kötelezettek egybe az Istennek lelketől, hogy midőn az alfo rendbeliek az ű fölöttök valoktul ertenek, ezeket amazokat szeretettel oktattya, es eggyic a másic ellen fel nem fualkodik, ű magok is megmaradnak, a kössegetis meg tartya az eggyességben. Ennek okaert, nem leszec bizony soha pribekce,

E s hog

hog ki löknem az Istenec ekés
fergéből, es à szertelen ondoc esze
veszet feietlen fokaság kozze alla-
nec. Nem hagyom el à Romai
egyházat, mely is: Peteren el kezd
uen, è mastani Gergely Papaig, eg
más vtan szep rendel, két száz hars
mucz neg fő pasztorát meg neuez
heti es meg neuezi. Kic közöt sem
Luteranus, sem Calvinista, sem
Zuinglianus, sem Antitrinitarius,
sem valami eggyeb effele vta vesze-
tet nem talaltatic: Hanem mind
enic az mi hitunket vallotta s azt
vallya Gergely papais. Söt annac
vallasa mellet soc közzülőc halalt
szennuedet.

Kilenczedic Oka.

DE mit iarnec inkább azoc kö-
zöt,

zót, kic a mi gyűlekezettünk ből ki
mentenec, ha látom hogy az ú tu-
domanyoc semmi nem egyeb, ha-
nem *colluies ueterum haeresum*: A re-
gi eretnekségek nec egybe zauart
mosléka. A mit regen karhozta-
tot az anyaszentegyhaz, à mit ha-
mifnac es eretnekség nec iteltec len-
ni à szent conciliomoc, à mit az I-
sten igei nec fegueréuel ezer eszten
dónel többel ez elót meg gyoztes-
nec es le vagtanac à szent Docto-
roc, azt vóttec elő, azt szedegete-
tec, azt tamaztottac fel, azt vallyac
es hirdetic mostanis az Romai egy-
haznac ellenségi. Vgy vagy on u-
gyan, à mint immar ketyszeris mon-
dottam, hogy ha mind fel hanyu-
kis az historiakat, chac egyetlenegy
embert sem találunc Luter elót, ki
ezekkel, auagy ezek nec valamel-
lyikkel

lyikkel mindenbe egget ertet es val-
lot volna. De darabonket mind
meg talallyuc az regi eretnekeknel
az u teuelgefeket es vallasokat.

Sola fides iustificat. Az az, chad
a hit igazet meg, azt tartya Luter
az u maradekiual egyetembe. Az
apostoloknac ideiben tamadot Si-
mon magus eretnekis azt tartotta.

Arrius tagatta oroktul fogva
valo Istenec es az atyahoz egen-
lonc lenni a Christust, tagadgyac
az erdeli antrinitariusokis. Sot
Luter Martonnac sem kedue szeret
vayon hog homousiusnac neuez-
zuc utet, az az, egyenlo allatunac.

Manichæus tagatta hogy az
ember nec szabad akarattyu volna.
Tagadga eloszor Melanchtonis, de
vtol oszton nem szinte. Tadadga
Luter, Brentius, Illiricus, Calvinus
Chemnitius.

Aztis

ren: lib:
Cap:
20.

uzust:
sum.

eron:
at:
alog:
agian.

Aztis tagatta Manichæus, Hieron:
hog az Isten törvényet ember meg ad Chre
tarthatna, è mastani teuelygökis ta, phon.
gadgyac.

A Pelagianusoc azt prædical Aug: ad
lottac, hog à keresztyenek nec mag Quod u
zattyoc, midõn annyoknac mehe-
bõl születnekis, az örõc élet nec õ-
rõkösi. Calvinus sem különbet ir
ennel. *Inst: Lib: 4. Cap: 15. sect: 20.*

A Massilianusoc azt mondot Damasc
tac, à mit Luteris mond Calvinus de Hære
fal es Chemniciusfal, hog à kereszts
ségben nem vetetic es nem szinte tõ
rõltetic el az eredet bûn, hanem *ma-*
net non imputatum: meg marad de
nem tartatic auagy nem tulaidonet-
tatic bûn nec.

A Seleucianusoc es Hermini Aug: ad
anusoc, nem hittéc hog à vizben Quod u
valo keresztelkedes szükséges vol-
na,

na. Mikeppen Calvinus es Beza
sem hiszic.

Apud Epi-
phanium.

Proculus, Arrianus, à vágó-
dást való bűnnec tartotta. Azon-
keppen à Luterekis s-à Caluini-
stakis.

Optatus
lib: 6.

A Donatistac pögdőstec es
labala nyomottac à Chrysmát, à
szent kenetet, mellyel à szentsegek-
nec szolgaltatasába glúnc, azt mi-
uelic mostis à Romai egyhaznac
karomloi.

De confes-
sionat: dist:
cap: E-
o Beren-
garius.

Berengarius az oltári szentség-
get à Christus teste es vére ielenec
neuezte, nem testénecc es verénecc.
Vgy chelekedet Zuingliusis, Ocs-
comlampadiusal egyetembe.

Cyrillus ad
Iac: syr.

A Nestorianusoc tagattac
hogy az oltari szentségbe *extra us-
sum*, az az, külömben ielen volna
az vrnac teste es vére, hanem chac
ackor

ackor midõn velle elnee, midõn ve
szic az emberce. Tagadgyac mo
stis az Luterec, Caluinistac &c.

Aerius nem engette hogy az Aug: & Epiph.
hallotakert imadgyon valaki, ezec
sem engedic.

Az Andrianusoc azt mon Theod: in
Heres.
dottac, hogy a bunt nem szukseg
meggyonni. Azt mondgyac a mi
közszulunc kiszakat teuelygokis.

Vigilantius es Iulianus apo- Hicron:
Cyril:
cont:
Iulian.
stata nem szenuettec hogy a szen
tec segetsegul hiuattasanac, es hogy
azoknac tetemec tiszteltesse nec, im
ezec sem szenuedic.

A Christusnac es szenteknec Platin:
in vita
Adrian:
kepeket, baluanyoknac neueztec a
Felicianusoc Iulianus Apostata, &
Valdenses, annac neuezic a Calui
nistakis, es sokan a Luterec kozot.

Aerius

Apud
Epiphanius. Acrius azt hirdette, hog nem
kel bizonyos napokon böitólni,
azt hirdetic imezekis.

Iren: lib: 1.
Cap: 1. Az Valentinianusoc azt ha
zuttac, hogy a gonosznac es bün
nec Isten oka. Caluinus (de prædest)
es Melanchton (in prioribus Epi: ad
Rom: commentar:) vgyan azont ha
zudgyac.

Egyebetis, valamibe mi tús
lunc è mastaniac viszat vonsznac,
mindent az regi el temettetet eret
nekek nec koporsoiokbol vontas
nac elő es nem az Isten igeieből vót
tenec. Annakokaert nem adom
közike magamat. Mert latom
hogy ha adnám, ottan mind ioua
hadnam azokat a gonolz es hamis
velekedeseket, mellyekert az eret
nekek eleitul fogua karhoztattanac:
es ellene mondanec az anyaszent
egyhaznac

41
egyháznak, szent Conciliomok-
nak es Doctóroknek, kic à fölül
meg nevezet es egyéb tevelygőc el-
len tufakottanak.

Tizedic Oka.

Tökelleltséget keván Isten az ő-
ueitul. Alhatatosoc legyetec vgy 1. Cor: 1 5
mond szēt Pal, es indulhatatlanoc.
Es masut azt iria, hog azoc engez-
teltetec meg à Christus által, es a-
zoc szentec, à kic erősec es nem
hailadozoc. Azt én nem találom
Luterbe es az ű maradékiba. Mert
oly tökeletlenec, hábozoc, es tetos-
uázoc mint à kis gyermekec.

Luter Marton 1518 esztens
döbe, noha immar az Romai egy-
ház tudományat ellenzeni kezdet-
te vala, mind az által à papa melto-
F ságot

ságar es feiedelemseget annra bõ
chüle hogy mindeneftül fogua Leo
papa hatalma es iteleti alá vete ma
gat, es azt mondá felõle, hogy an
nac szauát nem külömben tartya,
mint az ù benne feiedelemkedo es
szollo Christusnac szauát. Mert ig
ir neki. *Quare beatissime pater, pro
stratum me pedibus tuæ beatitudinis
offero, cum omnibus quæ sum & habeo.
Viuifica, occide, uoca, reuoca, appro
ba. Vocem tuam uocem Christi in te
præsidentis et loquentis agnoscam.* Me
gint 1518. esztendõbe, nem chac
vallya hanem bizonettyais hat bi
zonyetalsal, hogy à papa az anya
szenteghaznac feie es pastora. De
nem soc idõuel annac vtanna meg
fordeta es visza szegeze à kaszát,
f- à mit az elõt irt es prædicallot va
la, azt arczul veré es meg czafola,
midõn

resolut:
iorum
arū di
utatio
m.

resolut:
arū prof
sitionū.

42
midőn papa ellen es az ű feiedelem-
sége ellen ira, papának semmibe
nem engede, sőt mindenbe ellene
veté magát.

Vgyan azon Luter, szoluán *Capit:*
a szentsegekrül, azt iria egygyüt, *Babil.*
hogy ha az irás szerent kel szollani
chac egy szentség vagon, Masut *In Cate-*
penig azt beszelli hogy kettő. *chis:*

Philóp Melanchton, a neha *a Locis*
ket szentseget szamlál, b neha har- *com: an-*
mat, c neha negyet. d Nehol azt *1522.*
mondga hogy emberbe semmi sza- *b Apol-*
bad akarát nínchen. e Nehol azt *Aug: c 1*
beszelli hogy vagon. Es hog ret- *ch Com*
tetetes hazugság f- az Manicheu- *ino 155*
soknac diholsege, tagadni a szabad *d Locis*
akaratot. Az Augustana confes- *com: an-*
sioba, mellyet 1530, esztendőbe *1522.*
Caroly Chaszarnac beadata, a ti- *e Locis*
zedic articulust illyen igekkel irta *Com: an-*

F z

vala.

vala. Docent, quod uerum corpus &
sanguis Christi ueraciter sub speciebus
panis & uini in cena presens sit. Az
az, Arra tanetnac (à Luteranusoc)
hogy à Christusnac igaz teste es
igaz vere valoba ielen vagyon à
kenyerneec es bornacszènealatà va-
choràba. Kit à kòuetkezendò 1531.
esztendòbe, mindiarast igy valtoz-
tata es chonketa meg. *Quod corpus
& sanguis Christi uere adsint & distri-
buantur uescentibus in cena Domini.*
Hogy à Christusnac teste es vere
valoba ielen vannaec es osztogattat-
nac azoknac à kic velle élneec az vr
vachoraiàba. Añnac vtanna megint
1540. esztendòbe meszeb tauoszèc
az elsòtùl, vgyan azon articulust
imigyen fordèta. *Quod cum pane &
uino uere exhibeantur corpus & sanguis
Christi uescentibus in cena Domini.*
Hogy

43
Hogy à kenyerral es borral valoba
à Christusnac teste es vére adatic
azoknac à kic velle élne az vr va
choraiaba. Ezt az vtolsót, à ki az
elsővel egybe veti, meg lattya hogy
tellyeséggel ellenkedne egymás
fal. Mert ott à kenyernec es bornac
chac szenérül emlekezie, itt pe
niglen allatyát neuezi. Illyen alha
talanoc à többies. Nem méltó a
zert, hogy én efféle tókeletlen em
berekne higgec s nemis hiszec.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Tizenegygyedic óka.

ESZembe vettem, hogy ez ielen
valo időbeli esz veszésne tamasz
tasára, nem az igazsagnac szerel
me, hanem az iregleg indetotta
Luter Martont. Tudom peniglen
F 3 hog

hog az iregységből semmi io nem
szarmazic, vgy mint, abból, kit
szent Pál à testnec chelekedeti köz-
ze szamlál, es azt iria felöle, hogy
à ki ollyat chelekedic, Istennec or-
szagat nem veszi.

pist: ad
gentis
impres
Hagaon
anno
25.

ű maga vallya Luter eg leue-
lébe, hog nem à Christushoz valo
szerelméből, hanem papa ellen vas-
lo iregységből indetot cni vizsagol-
ast è vilagon. Es mely igen nagy
iregseggel geriedezet legen az ű szí-
ue papa ellen, elegge bizonytya-
chac amaz versis, mellyet eltebe à
vegre chenála (à miat-Pomeranus
mondgya) hogy holta után az ű
koporfoiara irnaiac. *Pestis eram vis-
uus, moriens tua mors ero papa.*

at: sui
in exe
Lui
ri.

ontra rei
m An
s.

Masutis meg mutatá vgyan
azon iregseget, ahol imillyen szót
szalasztá ki szaiából, *Vitens Papa-
tus bo-*

44
sus hostis ero, exustus his hostis ero:
facite porci Tomistæ quod potestis, Lu-
therum habebitis ursum in uia, leonem in
semita. Ezc è mondásoc bizonyára
nem szeretéből hanem gyűlölség-
ből es irgységből származtanac,
es nyiluan meg mutatyac, hogy
nem meg terészet hanem vesztet ke-
uanta papanac mind az ű hozza-
tartozokkal egyetembe. Kit beueb-
ben eszében vehet à ki az ű irasit
oluaasa. Kiuallkeppen imez két
könyueit. *De captiuitate Babilonica*
& *contra papatum Romanum.*

A ki jelen volt es füleuel hal- Emser
lotta, az iria, hogy 1519. esztendő-
be mikoron Lipsiaba Ecehiussal X
disputalna Luter Marton, azoknac
à kie ütet arra intic vala, hogy ne
haraggal hanem szeretettel es chens-
desseggel szollana, imigyen felele.

*Non propter Deum hæc res capta est,
nec propter Deum finietur.* Nem Istenert
kezdetet ez è dolog, es Istenert
sem vegeztetic el.

Tarcha magánac azert, es az
ű fiainac Luter vram azt à tudoms
ánt, mellyet nem Istenül vótt, ha
nem az irigség nec dõgleletes kutfe
iebõl merètet, es ne adga ennekem.

Tizenkettõ dic oka.

duer: fal
nomi
tum or
nem epis
porum,
con:
g: Ang:
respon
ne Capri
fen.
7.
rm, vi

I Gen dickekedic eg nehany helyen
Luter, hogy az ű tudomanya bi
zonyos, Christuse es menyeyi. De
maga megint szokzor ű maga sem
hiszi hogy vg legyen. Halgassa
cza mit beszél egyyüt. Mégis
mondom es vallom, vgymond,
hogy nem mereszlem magamnac
azt tulaidonetani, hogy valaha vas
lamit Isten neuebe kezdettem vol
na, Az

na. Az én szüem azt tartya vgan, temb: fo
de nem vagyoc oly bator, hog azt 146.
bizonyos dolognac mérnem mon-
dani.

Magister Ioannes Matbesius senior Serm: 12
irt historiat Luter Marton felöl. fol: 138
Melybe azt beszelli, hogy midön in editio
egy neminemű aszony ember azō Nurembe
panaszolkodneiec Marton doctor-
nac, hogy semmit nem hihetne, ű
imígyen szola neki. Tudode még
amaz gyermekek hitit. (à hitnec a-
gazatit) felele az aszony. Tudom,
es szepen el monda clotte. Haluán
Luter kerde tulle ha azt à mi à hit-
nec agazatiba vagyon, mind igaz-
nac tartyaec. Es mikor azt monta
volna, hog vgy, monda neki Mar-
ton. Bizonyara, io aszony, ha eze
ket igaznac tartod es hiszed, mipep-
pen hogy igazakis, erösb hited va-
F s gyon

gyon ennalammal. Vgyan azote
 Mathesius imeztis iria Luterrül.
 Anthonius Musa, az Rokliczi ple-
 banos mondotta nekem, hogy mi-
 kor egy időben sziue szerent pana-
 szolkodneiec Marton doctornac,
 hogy ű maga sem hihetneie azt à
 mit prædicallana, Luter imillyen
 valaszt töt volna neki. Hala Isten-
 nec, hogy egyeb embereknekis vğ
 vagon dolgoe mint nekem. En
 azt aletom vala, hogy chac nekem
 törteneiee ekeppen dolgom.

Ieles bizonyos tudomán, mely-
 rül ű maga sem meri azt vallani,
 hogy Isten neuebe kezdetet volna.
 Ezen hiszem/amaz nagy erős hit,
 à ki minden io chelekedet nelkülis
 be viszi menyországba à Luter ta-
 netuanyit, à kit ű chac olyan tōkel-
 letesen sem hitt, mint az egy teböly-
 gō afzón.

*Aduersus
falso nomi
natum or
dinem Ep
coporum.*

gő afzony ember hitte à keresztyen
hitnec agazati. Tisztes Euangelista
(mert añac neuzei magát) ki nem
hiszi azt à mit egyebeknec prædis
cáll. Illyen ketelkedő es hitetlen em
ber vtan indultanac mind azoc, kic
è mastani időben à mi vallásunkal
ellenkedő velekedésekben vannac.
Am lássa minden lsten felő ember,
ha meltoe annac à ki az igazsagot
szereti, ezeket kőuetni. En nyil
uán nem kőuetem.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Tizenharmadic oka.

EZtis eszembe vőttem à Luter
tanetuanyniac irásokba, hog fő fegy
uerec ű nekie mi ellenűnc, hazugs
ság, oly dolgokat kőltenece es fog
nac reianc, mellyekbe sem hirűnc
sem tanachunc. Mint hogy el akar
iác è

iác e vilaggal hitetni, hogy mi az fa
kepet imadgyuc. Hogy ragadguc
à Christufert aiandekon adatni à
bűnnec bochanattyát. Hog à Chri
stust ki rekesztuen, à tóruennec che
lekedeti által akariuc bűnneinknec
bochanattyat erdemleni. Hogy à
szűz Mariát Christushoz egenlőue
teszűc. Hog à Misset oly aldozat
nac tartyuc, mely hit nélkűl meg bé
kéltet Istennel, es eleget teszen bű
neinkert. Es hogy à Misse mondo
pap chelekedetnec szinten annit tu
laidonétunc mint à Christus ha
lalanac.

De vallyon hol oluastac eze
ket à mi irasinkba, auagy hol hal
lottacprædicatioinkba? bizony so
hol nem. Mert nem chac hog senn
ki mi kőzzűlűnc nem irta es nem
prædicallotta, de soha chac sziuebe
sem

sem gondolta ez illyen Istentelen es
 balgatag tevelygeleket. Hanem az
 ördögnek kizteteséből hazudgac
 az igazsagnac ellenfeji mi reianc. A
 uegre, hogy effele hamissan költöt
 dolgokert, a tudatlan kösseggel
 minket meg vtaltatsanac. Lam
 arra köti Luter Marton magat,
 hogy ha chac egy hazugságba ers
 iükis ütet, bator ugy tarchuc mint
 tisztessége vesztet latrot, es soha
 semmi irasanac ne hidgyünc. Ta
 hat bizony sem ü maga, sem az ü
 ranetuanyi nem erdemlic, hogy ne
 kie higgyünc miuel hogy nyiluan
 kezekbe kapiuc az mi ellenünc gon
 dolt soc hazukfsagokat.

Lib: con
 Emserum

Tizenegyedie oka.

EZ sem keuefsé tartoztat enges
 met es

met es nem hágy à Luter tanetuaní
közze allanom, hogy látom az ű
irasokat Isten ellen, az ű szentségi
es szenti ellen valo karomláfsal rak
ua lenni.

Lat: de ser
io Arbia
rio. Calui
us de pra
destinatio
re, & pas
m.

Luter Marton es Calvinus,
Istenre harettyac az emberi gonofs
sagnac okat. Midón azt mondgac
hogy szúkséges es eltauoztathatats
lan keppen kell nemely emberek
nec gonofzul élni. Es hogy nem
chac engedi Isten hogy az emberek
bünt miuellyenec, hanem reais in
dettya es keszeréti űket.

n primo
ditis com.
tentarijs.

Mely karomlástul az Me
lanchton irasi sem űrefec. Mert azt
iria, magyarazuán szent Palnac à
Romabeliekhez irt levelet, hog lú
dásnac arulosaga (*non tantum per
missiue, sed proprie & effectiue*) Isten
nec szinten olyan tulaidon cheleke
dete,

de, mint szent Pálnac meg terése:
 az az, Hogy Isten indetotta ludást
 az arultatásra. Azt peniglen à Me *In sua in*
 lanchtonnac könyvet, melybe illye *eadem con*
 neket ír annera dicheri Luter, hog *mentaria*
 hozza képeft semminec alettya szent *prefatio*
ne.

Hieronimusnac es à töb régi dos
 storoknac magyarazattyokat. Kit
 nem miuelne ha űis azon karom-
 lasba refzes nem volna. Maga sz. *Psal: 5,*
 David igfzól Istē felől. *Non Detus uo-*
lens iniquitatem tu es. Nem gonofság
 akaro Isten vagy te. *Os: 13,*
 glen tellyesseggel az emberre veti
 az ű veszedelmē nec okát, mond-
 uan. *Perdicio tua ex te Israel.* A te
 veszedelmed tülled vagon Israel.

Touabba, Calvinus azt beszél *In Cate-*
 li, hogy Christus à keresztfán ket *chismo,*
 ségben eset volt, es azt aletotta hog
 az Isten űtet el hatta, es reia haragut,
 f-azert

1-azert kiaktot mōduán. En Istenē
en Istenem, miért hattál el engemet.
Megint masut. Hogy Christus nē
chac testi halállal holt meg, hanem
pokolra szaluán, ott à karhozata
nac kennyátis es iszonyuságot er
zette, es vgy tōtt eleget mi erettinc
az Isten iteletinec. Maga nyiluan
vagyon hogy valamit szenuedni
kellet, mindent ē vilagon szenues
det, es à mas vilagon semmit nem.
Azert mondá, minec elōtte lelket
ki bochatta volna, hogy *consumatū*
est, az az, mindenec be tōltenec.

A Szentségec ellen kedig, mi
lehet ennel nagyob karomlás, mint
hogy meg fosztyác azokat à tisztés
to malasztul. Tagadgyac hogy à
keresztség valoba meg tisztettya à
bűntül az embert. Szent Pálnac
tanetása ellen, ki azt mondga, hog
Christus

Mat: 27.

Lib: Insti.
tution:

Ioan: 19.

Calvinus
in Instit:
et tam ipse
quam alij
passim.

Tit: 2.
Eph: 5.

Christus tulaidon népet tisztét ma-
gának. Hogy szerette az anyaszent-
egyházat es ű magát atta erette,
hogy azt meg szentelncie, meg-
tisztetván à viznec fordóieuel az
igénec általa. &c.

Vegezetre à szenteket minez
mü karomlással illeséc, nyilván va-
gyon mind ez egész világ elõt. A
szeplótelen szüz Mariat à büncs
afzonyallatoc közze szamlalyác, es
« neha aual vadollyác, hogy fiara
nem iol viselt gondot, b Neha azt
mondgác felöle hogy keuey, c Ne-
ha, hogy hitetlen, d Neha, hogy
haragos es feddódó volt. Nem
szükség azt elő hoznunc minemü
ektelen beszedekkel illetic à töb
szenteket, mert ha à mi vrunc an-
nyánacnē kedueznec, akarki el hi-
heti hog à többinec añal inkább nem.

G Ezek.

43
d Brent: i
Lucam L
ter, Me
lancht: Lo
fiut, in E
uāgel: Do
1. post E
pha:

b Brent:
Ho: 21. i
Ioan: et i
cap: 8. L
ca.

e Sarceri
et Maior
Euang: c
annūciat
Marie.

d Buling
et Pellica

cap: 2. Ezekből meg teccic, hog' Lus
Cen teres az ű maradéki amá bestianac
ariatores, Prophetai, kirúl azt mondga szent
ent: 1. lanos, hogy oly szay adátéc neki,
ab: 1. mely nagokat szolla es karomlaso-
kat. Es meg nyita az ű szaiát ka-
po: 13. romlasokra az Isten ellen, hogy
meg szidalmazná az ű neuet az ű
hailekat, es azokat kic menybe
laknac.

Tizenötödik oka.

BCU Cluj / Central University Library Cluj
lat: 17. **A**Zt paranchollya Christus az
Euangeliomba, hogy meg oiuc ma-
gunkat à hamis Pröphetaktul, à kic
à szeles vtra igazetnac, es à szoros
kapun mennyünc be. Mert à tá-
gas kapu es à széles út à veszedes
lemre viszen, de à szoros kapu es
keskeny út az eletre, Luter Mar
ton

ton peniglen, es à kic ũ vtanna mi
kózzúlunc ki mentenec à tágas ka
pura es à széles vtra, az az, testi
szabadságra igazettyác es veszer
lic az embereket.

Nem testi szabadságe ez, à
mit egy könyvébe Luter ír mond-
uan. *Nec nos cum Deo unquam aliter*
agere possumus, quam fide in uerbum
promissionis eius. Opera ille nihil curat
nec eis indiget: quibus potius erga homi-
nes & cum hominibus & nobis ipsis
agimus. Egyebkent Istennel dol-
gunc nem lehet, hanem chac az ũ
igeret nec igeiebe valo hit által. A
chelekedetekcel ũ semmit nem gon-
dol, nemis szükólkódic azoc nel-
kül. Mellyec által inkább az ember-
ekkel es magunkal vagyon dolg-
unc. Nem tudom mit mondhatot
volna ennel nagyobbat à testi szab-

Tom: 2.
Lat: Vit
tomb: fol
69. Capt
uitate Ba
byl.

G z adságnac

adságnac tamasztására. Mert ha
lsten semmit nem gondol à mi chele
kedetünkkel, szabadoc vagyunc vél
le, ha chelekedunc iot vagy nem.
Vgyan ortan aztis iria, hogy min
den törüentül szabadococ vagunc,
es akaratunc ellen senki semmi tör
uent reaianc nem vethet. Tahat
minden emberi törüeny, haszon
talan à gonoszoc ellen, kik nec ket
ség nélküül nem kedüec szerez
nac à büntető törüenyec. Es így
szabad leszen akarkinekis à gonos
zagokat miuelni, mellyeket à törüen
ec tiltnac, miuelhogy senki nem
keszeretheti ióra, es nem tartoztat
hattyà à gonosztul az keresztyen
embert à törüenyec által, akarat
tya ellen.

Rom: 2.

Act: Vitt^a

ol: 8. De

iria.

Máskönyvebe megint imezt
*Nulla opere, nulla lege Christian
no bonis*

no homini opus est ad salutem, cum per Libert a
Christian
fidem liber sit ab omni lege. Semmi
chelekedet es semmi törüeny nem
szűhség à keresztyen ember nec id
uósségére, mert à hit által szabados Tom: 1.
Lat: Vit
fol: 371
prop: 3-
de bonis
oper.
minden törüenytől. Harmad hely
en ísmet imillyen propositiot vet,
az ű irasi közé. *Fides nisi sit sine
ullis etiam minimis operibus, non iustifi
cat, imo non est fides.* A hit hogy ha
akar mi leg kisebb chelekedetec nel
külisnem leend, meg nem igazet,
sőt ingyen sem hit. Ezekis à mon
dásoc mind ollyac, hogy az ember
nec elmeiet testi szabadságra von
szac. Mert ha szabados à keresztyē
minden törüenytől, ha nem szűs
kölködic az io chelekedet nélkül id
uósségére, es ha à hit külömben nē
használ à meg igazetásra hanem ha
űres leszē mindē chelekedettől, nem

értem miert kellyen embernek farad
ni, es io chelekedetbe foglalni ma-
gát. Iob kőnnyen élni, es à testnek
mindenbe keduet keresni.

Rom: 5.

Lat: VIII:

fol: 225.

Nem halgathatom el aztis, à
mit szent Pálnac à Galatabeliekhez
irt leuelet magyarazuán mondot
eggyüt. *Sola, inquit, fides Christiane
cessaria est ut iusti simus, cetera omnia li-
berrima, neq; præcepta amplius neque
prohibita.* az az, Chac à Christus-
nac hiti szükséges hogy igazac les-
gyünc, egyeb minden szabad, es
sem parancholua sem tiltua ninché.
leles dolog. Tahat az attyafiu sze-
retet nem parancholat. Tahat à
gyilkosság es à paraznaság nem
tilalmas.

Rom: 6.

erm:

itt: fol:

44. ad

De haly szebbeket ezeknel.
Azt beszelli nehol: Hogha à cons-
ciliom meg engedneie hog à papoc
meg

meg nőszenec, nem akarna euel az Dominius
teutonica
ordinis.
engedéssel élni. Sőt inkább diche-
neie azt, à ki tellyes eltébe két auag
harom kuruát tartana, hogy sem
mint à ki à conciliomnac engedel-
méből törüeny szerent valo hazas
társat venne magánac. Es egy ke-
uelse touáb. Sokcal keuefebbet
vetkezie, vgy mond, esközelt va-
ggon az Isteñec irgalmasságohoz, à
ki egy kuruachkat tart maganac,
hogy sem mint à ki olyan törüeny
szerent valo feleséget veszzen.

Többetis beszell effelét. Ha Tom: 6
Germ:
Vitt: fo
172. S
monte de
uita con
ingati.
feleseged, vgy mond, nem akaria az
adolságot megadni, mond ezt ne-
ki. Ha te nem akarod, akaria más.
Es ha mégis nem enged, iúion à
szolgalo leany elő. az az, szabadon
latorkodhatol à szolgalo leanyal,

Illyen Luternecc à kereszteni szabadság. Bizonyára el feletkezett volt szent Pálnac imillyen intése felől. Ti szabadságra hiuattatoc, attyamfiai, chac hogy a szabadsággal ne ellyetec à testenec gonosz keuanlagára.

Sokat hozhatnec többet is e felet elő, mind ennec s-mind az maradekinac irafokbol, annac bizonyítására, hogy a széles vtra es testi szabadságra iktattyac az embereket, de nem szükség. Mert akar kies lattya, hogy mindenbe lagyab es könnyeb az ú tanetásoc à mienknel. Mi ha nem miuelliükis, mégis dicheriüc es prædicallyuc à fanyaru eletet: de ezecc sem miuelic sem prædicallyac. Sót inkább ocharlyac es szidalmazzac. Annakokaert tarol akaroc ezektül, vgy mint a testi

53
testi szabadságnac mesteritül iárni,
es Christusnac intese szerent, meg
olzom magamat ű túllóc.

Tizenhatodic oka.

OLy igen szemefec à Luterec,
Caluinistac es ezeknec à többi, à mi
fogyatkozásinknac megiegyzesés
be,, hogy akar mely apro vetkei-
ketis lattyac, es à mi bűneinket mind
irasokban s-mind prædicatioiokbā
szüntelen hannyac, vetic es rostals
lyac. Mi helyen valamellyikünk
höz valamit értenec, auagy hallas
nac, vagy igaz vagy nem igaz, ot
tan è tellyes országban auag inkab
az egesz világon szellyel hordoz
zac, gyakran ollyatis költenec res
ianc, à mibe semmi bűnunc ninchē.
Chac ketten egyyüt legyenekis, à
G s papistac,

papistac, es kiualtképpen à papoc,
barátoc apaczac forognac nyelues
ken. Kit à vegre miuelne, hogy
szemelyünkkel egyetembe tudomani-
unkatis az emberekkel meg vtaltas
fac. Maga ha űket megtekentyűc,
sokkal keueseb iam borságot talas
lunc közöttoc, mint mi közöttűnc:
Vgy annera hogy ha az emberek-
nec eletiből kellene à tudomany fe-
lől iteletet tenni, ekeppen is meltab
ban itelhetneiec az ű tudomanyos
kat hamisnac à mienknel.

Feleséget vagyon az ű præ-
dicatoroknac, mind az altaí neha, à
Luter Marton tanetáfat kőuetuen
à szolgáló leanyokatis elő vonszac.
S-neha penig eggyic à másik felesé-
géuel faitalonkodic. Sőt az is törtēt
immar eg nihaí helyen közöttoc,
hog feleséget chereiteneceg massal.
Sebastia

Sebastianus Flasch az ű irasá-
 ba, kibe okat adgá, miert tért legén
 meg à Luter teuelygeséből, melybe
 születésétől fogva vensegénc idcis-
 glen volt, es soc esztendeig prædi-
 callot, azt iria, hog' eg' fő prædica-
 tor ű velleis akart effele cherelest mi-
 uelni, es chac nem erõuelis keszere-
 tette űtet hogy az ű feleséget aman-
 nac feleségeért atta volna, de nem
 vehette reia.

El mult immar (vg' teczic) tí-
 zenket esztendeie, hog' mikor egy
 időbe Bechbe volnéc, Vekei Fer-
 enczel, es Milyth Györgel à Can-
 cellarian egybe talalkozanc. Holot
 kezde Vekei Ferencz velem pan-
 tolodni es vetekedni à keresztyeni
 tudományrol. Es à többi közöt, è
 mastani teuelygók nec szokásoc sze-
 rent, à papoknac életet hoza elő es
 monda

monda, hogy iob volna egy egy
igaz feleségeknec lenni, mint az ű
prædicatoroknac vagon, hog sem
mint egynehany gonosz aszonialla
tot tartani. Ezt haluan Milyth
György, ki az mi hitunket es valla
funkat tartya vala, nem vará hogy
én felellyec, hanem hamarsággal
meg felele Vekeinec monduán.
Nem tudom miuel iambor bac à ti
prædicatoritoc à papoknal, noha
feleségec vagon. Sõt bizony so
kcal gonoszbac. Tudode mit mi
uelekettei nem regen à mi földünk
be. Azégiknec, ki ű maga immar
meg aggot, iffiu felesége vala. A
masiknac ki ifiu es vastag ember,
ag felesége. Es miuel hogy sem az
ag prædicator nem szereti vala az
ifiu aszony, sem az ifiu prædicator
az ag feleséget, meg cherele nec egy
massal

massal. Es à chere szerent az ag
 agnac s-az ifiu aszony ifiu prædica
 tornac eséc. De miuel hoggy è che
 rében à nyere, à kinecz az ag helyet
 ifiab tarsa iuta, keszerettetéc az ag
 babához (czigan modra) egy bo
 rias tehenet adni az veen prædica
 tornac. Eztez historiat, Milyth
 Vekeiuel ū magauaal bizonyetá, es
 lelki esmeretire keszereté ūtet, hogy
 igazan meg mondga, ha így volte
 vagy nem. Amaz noha nem ta
 gadhatá, s-nemis tagadá hoggy vgy
 volt, de mégis vgan azon vakme
 ró iteletbe marada meg, hog az őuei
 iamborbac à micinknel. Mert à
 kettőnc gonofsága, à többit go
 noszá nem tennéie. Kire Milyth
 Györg megint imigyen felele. Tas
 hat à papokat sem karhoztathatod
 közönséggel egy nehanyánac tisz
 tatalan

tatalan eleteert. Meg holt immar
mind Milyth Györg s-mind Ve
kei Ferencz, azokcal nem bizonyí
thatóc, de te tudod Isten, hogy így
volt à beszéd ű kősztó.

Nem sokcal szed dologennél
azis, hogy à prædicator vrainba
olyac talaltatnac, kie akar mi kichin
okbol feleségeket el űzic, es mást
vesz nec helyekbe. Chac valahog
mason akad gon szemec, ottan mo
dot talalnac benne mint meg val
halsanac az előbbitől. Azonkep
pen egyebeket is könnyen el valaszt
nac egy mástul, es szabadságot ad
nac nekic, hogy más tarsot vehesse
nec magoknac. Egyeb erkölchók
benis szinten ilyen ióc.

De nem szükseg ennekem soc
szót szaporetanom az minket ras
galmazó tevelygók nec gonosz er
kölchók

köschökrül. Hiszemszeme vagon
minden embernek, es lattya miuel
iobbac mi nalunknal.

Söt tinnen magoc közöttis
vannac nemellyec, kiceszekbe vör-
tes es nyiluan vallyac ezeknek gon-
nosz cleteket. Mint ám Andreas
Musculus, Luter Martonnac nem *Lib: Germ. de Proph*
vtolso tanetuaná, Ki azt iria felő-
tác, hogy nem chac minket, hanem
à poganokatis, Sidokat es Törő-
köket meg halladgyac kegyetlens-
seggel, vakmerőséggel, chalaridsag-
gal, vsoralkodással, alnoksággal,
minden bűnnel es gonofsaggal. Vg
annerá hogy inmar à bűn ingyen
bűnnec sem tartatic, es az ördög
zabardon nárgal ű nálloc.

Mely dolgot Iacobus Smide-
inus sem halgat el, igy iruán azok-
tul à Nemetekrül, kic à Luter E-
uange

uangelio mihi vestiges orōmest hali

Conc: 4. in gattyac. Altera, inquit, pars & tur-
Christi uerba Germanorum, suū quidem locum uer-
ba.

Luc: 21.

bo Dei ut prædicetur, tribuit: nulla uero
interim sentitur in illis morum emendatio,
sed horrenda, Epicuræa & ferina, siue
beluina eorum uita cernitur in commes-
sationibus, pompis, & diuini nominis pro-
phanationibus siue blasphemis, qua in
parte uolunt, æque libere & impune pec-
care, sicut Papistæ in sua idolatria. Man-
dat serio Deus in uerbo suo, et à suis Chri-
stianis requirit seriam & Christianam
disciplinam. Hæc ipsa uero apud istos
nouus Papatus, nouusq; Monachismus ex-
istimatur. Sic enim inquit: Didicimus
modo per solam fidem in Christum saluari,
qui sua morte pro peccatis nostris om-
nibus satisfecit: nos uero satisfacere
non possumus nostris ieiuniis, elemosynis,
precaationibus, ac aliis operibus. Quam
obrem

52
obrem sine & permittite ut huiusmodi ope-
ra missa faciamus, cum per Christum alio-
quin saluari possimus. Atq; ut totus mū-
dus agnoscat eos non esse Papistas, nec bo-
nis operibus quicquam fidere, illorū etiam
operum nullum exercent penitus. Ieiunij
loco commensationibus & perpotationis
bus nocte dieq; uacāt, ubi pauperibus be-
nigne facere oportebat, eos deglubūt &
excoriant. Precationes uertunt in iuras-
menta, in blasphemias & diuini nominis
execrationes, idq; tam perditē, ut Chris-
tus ne ab ipsis quidem Turcis hodie tan-
topere blasphemetur. Demū pro humili-
tate regnat passim apud illos superbia, fa-
stus, elatio, luxuria uestiū, quæ aut sump-
tuosissime, aut etiam stultissime sint elab-
rata. Atq; hoc uniuersū uitæ genus ab
illis Euangelicū dicitur institutū. Interim
sibi persuadent homines miserrimi, se res
etiam ueramq; in Deū fidem in animis suis
H retinere,

retinere, & sibi propitiū esse Deum: imo
etiam se probiores impijs & pseudoapostolis
Papistis iudicant.

Azt beszelli hogy à Luter tanu-
netuani között, semmi io erkölch
ninnen, hanem testi es oktalan élet,
dobzodás, részegség, puposág, az
Isten nevének karomlása, bűnre va-
ló szabadság. Mert minéc vtanna
azt tanultac hogy chac à Christus
ba való hit által iduózúlinc, ki az
ű halalauál eleget tót à mi bűnein-
kert, es hogy à mi bõitõlesünkkel a-
lamosnalkodásunkkal, kőnõrgesün-
kel es egyeb io chelekedetinkkel elég
tetel nem lehet, euel akariac meg bi-
zonyetani hogy nem papistac es az
ű chelekedetekbe semmit nem biz-
nac, hogy è fölül meg neuezet io
chelekedetec közül egget sem mi-
uelnec. Hanem à bõitõles helyet,
ciel

38
eiél nappal dobzodnac es reszegefe
kednec. A szegenyekcel nem hog
ior tennene, de inkab nyuzac fo-
sztyac uket. A kónörgeft esküesre,
karomlasra, az Isten neuenece szis-
dalmazasára valtoztattyac. Vgy
hog à Törököktül nem annera ka-
romlattatic à Christus mint ezek-
tül. Az alazatoságert, keuelyseg,
dölfölsege, fel fualkodas, draga a-
uagy bolond modra chenalt ruhak
ba valo öltözes orszagol nalloc. Es
ez illyen eletet, az Euangeliom sze-
rent valo eletnec tarttyac. Azon-
közbe peniglen el hitetic az nyauas-
lyas emberec magokkal, hog sok-
cal iambor bac à papistaknal.

Ezeket nem à vegre szamlas-
lam elő, hogy uket karhoztassam
es magunkat igazecham, mert tu-
dom mely igen elaradot legyen mi

H z közöt

Luc:6.
Rom:2,

Matth:23.

közöttünk is a bűn, hanem hogy
meg erched keresztyen, minemű
kep mutatoc legyenec a kic a szalkat
akariac ki venni a mi szemeinkből,
es az őuekből a gerendat ki nem ve
tic, es eszedbe veded, hog a mibe
minket itel nec aual magokat kar
hoztattyac, mert vgan azonokat
(auagy annalis gonoszbakat) che
lekedic, mellyeket mi benninc sziz
dalmaznac. Melto azert u tuloc
vgy mint kiuul meg feierettetet es
belöl dögös koporsóktul, nem chac
nekem, hanem egyebeknek is min
denek nec el tauozni.

Tizenhetedic oka.

DE chac szauoc iarasabolis, es
irasoknac modgaból meg teczie kic
legyenec ezec es minemű legyen az
u tanes

ū tanetafoc. Rakua kōnyuōc ifzoŋū
 ondoksagos es fertelmes beszede
 del. Akar mely haidu, korchoma
 hūs es keretō sem elhetne tragarbes
 rutab szokal, mint ezec él nec iras
 fokban. Halgalsacza mit bezel
 Luter papa felōl es hozza tartozoc
 felōl. *Nos nihil opus habemus concilio,*
etsi ob id nobis irascuntur, age facimus
eis ius concedendi femoralia & collo sus
spendendi, & hæc esset bulla amaricini et
osculū pacis pro id genus santulīs. az az.

Tomo 7.
 fol: 252
 Latin: Vit
 tumb. Ad
 uersus Pa
 patum.

Minekūnc sem mire nem kell à con
 ciliom, es ha azert reanc haraguz
 nac, szariac meg berheieket, eskōs
 sec nãakokra. Megint touab eg ke
 ueste azt tetteti, mint ha valaki mi
 kōzzūlūnc igy szollana ū neki.
Tace tu hæretice, quicquid semel ex ore
nostro profertur, seruandū est. Halgas
 te eretnec, valami eczer à mi szank

bol ki szalad, meg kel azt tartani.
Es leg ottan fordettya szauát, es is
millyen ekes beszedeket szól. *Au-*
dio, sed quod os hic intelligit? Num per
quod uentris crepitus destare soles? istos
tibi seruandos relinquo, uel per quod dul-
ce Corsicū utnum influit? In illud canis
aluū deiiciat. Hallom, vgmond,
De mellyic szaiadrul szollasz: ar
rule à mely által fingani szoktal:
tarch magadnac azt. Vagákin à
Corficabeli io bor be foly: szar
jéc eb abba,

odem ro
to & lib:
al: 474
Illyen beszedeccel szokta ekeseteni
irasit è szent prophéta, Neha peni
glen ama piaczon heuero furfantoc
modgára, idegen nemzetek nec nel
uekenis tragarkodic. Mint mikor
olaszul imigen szól. Bon profacz
miser porco. Egelseg vtanna disz
uo vram. Gremercze miser asine.

Köszö

Köszönöm szamarvram. Végtes
 czic ennekem, hogy à hol à keres
 sztyeni dologrul szól az ember, ott
 nem kellene sem szart, sem berhet,
 sem fingot emlegetni, sem tragar
 beszédvel iaczani. Hanem tisztel
 seggel es Isteni felelemmel, sőt ret
 tegessel illeneie az mennyei tudos
 manyrul emlekezni. De semmi még
 ez, à mit most en nec irasából elő
 hoztam, szaz ennit es fokcal rus
 tabbakat hozhat nec, hanem általa
 nam à szemtelen ember nec paraz
 na beszedit, es nem chac az eghazi
 nepec ellen, hanem Chaszar ellenis
 es egeb keresztyen fejedelmec ellen
 iratot foc szantalan szitkait es atkait
 ide irnom

Meg tanultac penig u tulle ta
 netuanyi es ez illyen ekeksen szollas
 nac modgat es nagyob sziu ec szes

H 4

rent

rent alig kőuetic űtet akar mibeis
mint ebbe. Mikeppen chac azok
nac irafokis meg mutattyac, kic ma
garul kőnyueket irnac es nomtat
nac. Annacokaert tauol legyen en
tőlem, hog ez illyeten tragarock őz
ze allanec es effele merges nyeluű
emberek nec tarfasagokat kőuetnē.

Tizennyolczadic oka.

Phil 2° **A**Rra inti szent Pál à keresztye
neket, hogy semmit versengessel ne
chelekedgyenec. Mely intessel igē
keuelet gondola Luter Marton.
Mert oly io kedue lőn à versen
geshez, hogy ellenkedes nec oka
ert, azt sem akarta az anyaszenteg
haznac engedelmessegeből el veni,
à mit keuanua kauant es erőuel igē
kezet veghez vinni. Minden em
ber

ber tudgá mely igen vitatta hog' à
 Christus testénecc es verénecc szent-
 séget két szemely alatt kellyen à kőf-
 segnecc osztogatni. Kirúl imigen
 irt egy könyvebe. *Quare simpliciter*
inquit, iuxta institutum Christi, utraq;
species & petatur & ministretur. Qui
boc noluerint, sinantur sibi, & nihil detur
ipsis. az az, A Christushac szerzés-
 se szerent két sze nely alatt vegyekis
 osztogassak is à szentséget. Ha va-
 lakic vgy nem akariac venni, azok
 nac semmikeppen ne adassac. Hal-
 lod hogy nem külömben, hanem
 chac két szemely alatt akaria az vr-
 vachoraiat osztogattatni. De hal-
 lyad aztis, à mit vgyan ottan ezec-
 vtan mond. *Si quo casu Concilium*
propria auctoritate id statueret aut per-
mitteret, tunc minime omnium nos uelle
utraq; potiri. Imo tunc primum in des-
 H s *spectum*

Tom: 2.
 Lat: Vint:
 de commu-
 nione po-
 puli.

speculum tam concilij quam statuti sui,
uellemus aut alterutra tantum aut neutra
nequaquam utraq; potiri. Hög ha
vgymond à conciliom valamikep
pen tulaidon hatalmaual meg en
gedneie, hogy két személy alatt ofz
togattassec, akoron mi à concilio
mot es annac vegezefet meg vta
uan, vag' chac egyic személyel akar
nanc elni vagy egyyekkel sem. Szep
dolog, először azt mondá, hogy à
kic két személy alatt nem akaria
venni, azoknac se egy személy alatt,
se maskeppen ne adassec. Most pe
niglen à conciliom ellen valo meg
vtalasbol es versengesből ű magais
eg' személy alatt akaria venni.

Contracai
esiles pro-
betas.
Tom: 2.
term: Vitz
mb:

Illyeten amazis, à mit masut ir.
Mikoron, vgy mond, böit napon
tultatit tülled à hus etel, akcor meg
egyed. Mikor peniglen hus euo
napon

napon parancholtatic akcor meg *fol: 33.*
kel magadat túle tartoztatnod. A- *62*
zonkeppen ha tiltyac túlled à hazaf
sagot, szukfeg hog' meg hazafod
gal, auagy chac vg' tarch magadat
mintha örómest meg hazafodnal.

Nem kilomb à mit à gonafro- *Lib: de*
lis szóll monduán. Az én hiu tana *confess: An*
chom ez, hogy à keresztyen ember *papa cam*
bóitbe es hufuetbe meg ne gónnyéc *tuhere pos*
es ne communicallyon. Es ezt gon *sit. Tom:*
dollya magaba. Miert hogy papa *7. Germa*
paranchollya, nem miuelem, ha *vlttemb:*
nem parancholta volna meg mi- *fol: 271.*
uelnem. De akcor miuelem midón
ú nem parancholta, hanem az en
akaratom es aitarofsagom mutat
tya Ezek nec imez sommaia, hogy
valamit à conciliom f- papa akar es
vegez, ha szinten iois az, nem kel
meg miuelni, Amit peníglen tilt,
vagy

vagy io vag' gonosz azt meg ke-
chelekedni. Mert Luternek az
akarattya, hogy papáual es à con-
ciliommal mindenbe versent es el-
lent tarchon. En peniglen meg ta-
nultam szent Páltul hog' à Christus
tanetuaninac es az anyaszentegház-
nac nem szokasa à versenges, an-
nakokaert nem vehetem s-nemis
akarom venni à Luter versengő
tanetálat,

Tizenkilenczedic oka.

AZis meg mutattya minemű
legyen Luternek es az ű maras-
dekinac tanetása, hog' à hitnek aga-
zatiual (mellyeket az Apostoloc
es à Niceabeli Conciliom à szent
irasbol szedegettenec egbe) ellens-
kedic.

Hitünknek

Hicünk nec eggyic agazattya
imez. *Credo in Iesum Christum.* His
szec à Iesus Christusba. Szaiokal
ükis azt mondgyac hogy hisznec,
de maga ha irafokat meg tekens
tyuc, azt talallyuc benne hogy nem
hisznec. Mert nem hiszic igaznac
lenni azt, à mit az angyal monda
Iosephnec. *Pariet autem filium & uos*
cabis nomen eius Iesum. Ipse enim sal-
uum faciet populum suum à peccatis eos-
rum. Fiat szül penig (Maria) es
az ű neuet Iesusnac neuezed, mert
ű szabadettya meg az ű népet az ű
bűneiből. Nem hiszic hogy azért
neueztetet Iesusnac, iduőzetónéc,
szabadetonac, hogy meg szabadet
minket à bűntől. Meg fosztyac v
runkat az ű tisztitúl, es nem tart
tyac űtet valoba szabadetonac.
Hogy tartyac inkább, ha (à mint &
da felis

Maty 1.

BCU Central University Library Cluj

Rom: 6. da felis emlekezem ruffa) nem a
kariac velunc egyetembe azt valla
ni, hogy à kic Christus Iesusba es
az ũ verébe meg mosattatnac, tel
lyesseggel megszabadulnac es meg
tisztulnac à büntül, hanem azt be
szellic, hogy az vionnan szülottek
be meg marad à bün, noha szeme
kre nem vettetic. Mint szabadét à
Iesus büntül, ha valoba el nem ve
szi à bünt. A keresztség miert ne
ueztetic vionnan születesne, ha v
onnan nem születesne, meg nem vi
ulunc es meg nem tisztulunc benne,
az első születesne fertelmesegetül.

Touabba azt tartya à hitnec a
gazattya, hogy à Galileabeliekne
lattara fel emelkedet Christus es
menybe ment. De azt sem hiszi
Brentius. Hanem azt iria, hogy
chac el enyeszet az emberne szes
mec

Rom: 4.
in actio:
Apost.

mec elöl. *Ascensus, inquit, Christi in altum, de quo hic sermo est, nihil aliud est, quam depositio uisibilis conuersationis in terra, & subductio eius ab oculis humanis, ut non amplius conspiciatur ab hominibus in terra conuersans*

Azonkeppen noha nyelues keel vallyac hogy hiszic bünök nec bochanattyát, de vgyan nem hiszic azert. Mert ha hinneiec,, azt tartanaiac à mit mi tartunc, es à regiattyac az iras szerent tartottanc, hogy igazan es valoba meg bochattatic, s-nem chac el fedezettic az vionnan szülöttek nec bünöc.

Az apostoloc à hitnec agaza tiban, illyen vallast tesz nec az aña szentegyházrul. *Credo sanctam ecclesiam Catholicam.* Hiszem à kőszönseges anyaszentegyházat. Ezt meg marczungotta Luter Martõ.
Mert

In Corpore
re doctri-
ne anno
1570.
tena apud
heredes
Christopho-
ri Rodin-
ger impres-
so. In Ca-
tebimo
paruo, fol:
12. Et ma-
gno fol:
64.

Mert ki törtötte belöle à közönse-
gesnec neuezetit, es à keresztyeni-
tötte odahelyebe. *Credo, inquitens, san-
ctā ecclesiā christianam.* Hiszem, ve-
mond, à keresztyeni anyaszenteg-
házat. Talam azt aletotta, hogy
könnyebben reitegethetneie az ü-
teuelygö sereget à keresztyeninec
hogy sem mint à közönsegesnec
neue alatt. De nem használa semie-
velle. Söt annal inkább ki ielenec al-
noksága, hogy meg mérte az apo-
stoloktul szerzetetet hitnec regula-
iatis marczongani.

A Niceabeli conciliomnac
vallasátul peniglen, mely igen ta-
uol iarion ezeknec tudomanyoc
meg mutattya Luternecc vakmerö-
sege. Kinecc semmikeppen nem tes-
czic, hogy à Christus homoussuf-
nac, az az, attyáual egy allatunac
neuezo

Cont: Lm
cob Lato-
man.

neveztetik, és azt írja, hogy gyűlölt
az ű lelke azt az iget.

Hazudnac tehát mikor aual In repeti-
tione con-
fess: Au-
gust: scrip-
ta anno.
1552.
dichekednec, hogy az apostolok
tul es à Niceabeli conciliomtul eg
he szedegettetet hitnec agazatit ve
szic, hiszic es meg tarttyac, mert
im meg mutatam, hog különbben
vayon à dolog.

De mit veszic Istenert, ha à
Letaniabolis ki töröltte à szent
haromságnac imillyen imadáfat es
segetsegünkre valo hivaáfat: *Sancta
Trinitas unus Deus miserere nobis.* Sz:
haromsag eg Isten, könyörűly mi
raitunc. Euclis meg ielentuén hogy
à szent haromságnac hitit, mellyet
à Niceabeli conciliom Arrius ellen
oltalmazot, nem eppen es nem ege-
szen vallyac. Brentius penig eg In Cate-
chismo.
gyut abbanis ketelkedic f- Calvinus

I vgyan

vgyan tagadga hogy à Credot az
Apostoloc szerzettec volna. To
uabba, Luter azt beszelli, hogy à
Niceabeli Conciliomba egy ember
sem volt, kibe ez Istenec lelke let
volna: es hog ott fogyot el à hit, es
ott vettenec erót az emberi szer
zefec.

Annakokaert senki meltan en
gemet nem fedhet, hog egyet nem
ertec azokkal à kic à keresztyeni
hitnec szinten gyökerere vetettec
kezeket, sazt ki akariac szaggatni.

Huszadic oka.

IMezert sem akarom Luter Mar
tont kőuetnem, mert eszembe vet
tem, hogy valameni teuelygefec es
eretneksegefec azoc közöt orszagola
nac, kic az igazsagnac vtarul 1517.
eszten-

elztendőtül fogūa el teuelyedtenec,
 mind az ű tanetafabol es irasibol
 tamadtanac. A Sacramentariusoc
 teuelygesence kezdői es első otal
 mazoi Zuinglius es Carolostadius
 Luternec fő es ieles tanetuanyi auag
 inkab tarsai voltanac: űis ada okot
 nekic à Berengarius eretneksegene
 meg vietasára, mikor imigyen ira
 az oltari szentseg felől. *Neutra spe-*
cies, sed sola fides est necessaria ad salu-
tem, Egic szemely sem, hanem chac
 à hit szükseges iduősegünkre. *Sola*
fides iustificat non sac ramentum. Chac
 à hit igazet meg nem à szentség.
 Addig magasztalà chac à hitet à
 szentsegbe, hogy amazoc tellyes
 seggel ki rekesztec onnet à Chris
 tusnac valo ielen letét, es nem a
 karac vallani, hog letel szarent, ha
 nem hog chac hittel ennőidc es ino
 I z ioc

Cont: Leo
 nem pon: 2
 in assertio:
 nibus, &
 lib: De for
 mula mis
 se. In Re
 solutionis
 bus.

ioc vrunknac testet es verét. Még
mostanispenig, nagy részre vgar
azon argumentomokkal ellenzica
Sacramentariusoc à Christus teste
nec es verénec à szentsegeben val
ielen voltát, mellyel à Luteranusfo
él nec à kenyerneę es à bornac el va
tozása ellen.

Hogy Calvinus, à regi pogar
Stoicusoknak bolond tevelyges
eket otalmazná, es mind iot minc
gonoszt Isten akarattyal szük
séges keppen mondana lenni, à Lu
ter konyuebol, mellyet *de seruo ara
bitrio* irt, vön okót reia.

Az Anabaptistac peniglet
honnet tanultac legyen, hogy à kis
gyermekeket meg nem kel kere
sztelni, kőnyu annac meg erteni à
ki oluásá, à mit egyút ir Luter
Marton. Iob, vgy mond, à kis
gyermek

67
gyermeknek keresztelest tellyes-
séggel el hadni, hogy nem mint hit
nelkül űker meg kereszteni. Mert
à szentsegeket nem is vehetni, s-ne-
mis kel venni hit nélkül. Vgy tes-
zic hogy nem egyebet hallasz Lu-
tertűlis annal, à mit az Anabaptis-
taac beszélnek, à kis gyermeknek
keresztelesekrül. Touabba, hogy
sem királnac sem egeb feiedelmek
nec nem tartoznac à keresztyenec
engedni es adot adni, aztis Lutertűl
vőue Munzerus à fő Anabaptista. *Capt: Ba-
bilon.*
Mert ű iria, hogy addig semmi iot
nem kel varni, még minden emberi
törvényec semmiue nem lesznek, es
à kőseg nem országol. Megint
masut. Azon kel vgymond Istent
kerni, hogy è meg vakult feiedel-
meknek az ű alattoc valoc semmi-
be ne engedgyenec. *Cont: du-
mandata
Cesaris.*

Mit mondgyac à szent ha-
romság karomlo eretnekekrül?
Vallyon nem Luter toiaé ezekne-
kisteuelygeseket, mikor meg vta-
la à Niceabeli conciliomot (melybe
Arrius karhoztatec) es nyiluan val-
la hogy nem tezcic neki, hogy à
Christus atyával egy allatunac ne-
ueztetic? Ioannes Campanus ez il-
lyen eretnekség nec eggic tamaszto-
ia, vğ tezcic Luter tanetuaia vala.

Ezec leg vtalatosb eretneksé-
gec é mostani veszedelmes üdök-
be, mellyek nec eredeteket mind à
Luter könyuebe telalom. A töb-
binec azon keppen, de hoszu dolog
vona mindenikrül eggenkent szol-
lani. Nemis szükseg mert à hol à
nagyga meg talaltatic, ketseg nel-
kül ott kel az apraiatis keresni.
Nem akaroc azért ű hozza, vgy
mint

Cont: Ia-
cobum Lat-
tonum.

68
mint minden eretnekeknek apias
hoz hailani.

Huszzonegyvedic oka.

SOc chodakcal erősetette meg Isten eleitul fogua à Romai egházának hitit es vallasát. Mi űdönkbennis Indiaba, à hol vionnan plantatic à keresztyen hit, nem keues chodac törtennec, mellyeket latuán az ott lakozo emberek, à kic imár meg tertennec, földötte igen erősettetnec à Romai hitben, à kic penig mégis à poganságba talaltatnac, el hagyuan à baluanyozást, naponkent az egy Istenec igaz tiszteletit két kezzel kapiac.

Akarnam ha Luteris az ű maradekiual egyetembe valami chodát tennénec, mellyel bizonyetanas

iác meg az ű tudományoknak igazsá-
ságot, es hitetneiec el velűnc hogy
vgyan azon Iſtentűl bochatattatta-
nac, à ki minden űdőkbe, choda te
uő hatalmat adot azoknac, à kie
által vagy vionnan kezdette vala-
hol hirdetteini az ű igeiet, vag va-
lami változást akart tetetni az em-
bereg közöt, az Iſteni tiszteletneec
modgyaba,

Azt mondgyac hogy nem
szűkölködie az ű tanerásoc chodac
nelkül, mert elég bizonsága annac
az Iſten igeie es az Iſtenneec lelke ki
űket vezerli.

Legyen vgy bator ha vgy va-
gyon. De hiszem az apoftoloc ta-
netafais à prophetakbol es à ſzent
lelek Iſtentűl bizonyettator. mind
az által choda tetelekcelis erőfsette-
tec. Vallyon miért? az hitetlene-
kert,

Iſt: 1.

Tom: 3.

Cor: 7.

Pet: 1.

kert, hog' a chodakat latuan higges
 nec az apostoloc beszede nec. Mi-
 keppen szent Pal mondgya, hog' a
 kulomb kulomb fele nelueken valo
 szollas, chodaul vagy on nem a his-
 uek nec hanem a hitetlenek nec. An-
 nak okaert miuel hogy Luter es az
 u tanetuanyi vij tudomant hosz-
 tanac e vilagra, vietast es valtozast
 tettene az Isteni tiszteletbe, tar-
 toznac chodakcal bizonyetani a
 mit hirdet nec, ha azt akariac hogy
 mi, kiket u hitetlenek nec tartnac,
 el hidgy u hogy Istent ul vagon az
 mit praedicalnac.

Auagy ha ezek nec tanet asoc
 choda tetel nelkul nem szukolkod-
 dic, miert iparkodot tahat Luter
 Marton, miert szepelkedtene az
 u tanetuani kozzulis nemellyec (iol
 lehet hejaba) a choda tetelre ? 1545:

I s eszten

417
iuda
214.

esztendőbe hozának Misniából
Vittenbergába Lutherhez egy órdögös leányt: Két mince vanna a
meges egyháznak segrestyeibe vit
volna, paranchola az órdögnek
hogy ki menne belőle. De az órdögös
Leány csak mevette az ű parancholattyát. Azt látván Luther
ki kezdte menni a segrestyeből: De
az órdög annira be zavarlotta vala
la az aítot hogy sem kiüül sem belől
meg nem nyithatác. Meg ieduén
ezen a szét atya, az ablakon akar
vala elszaladni, ha a vas rostely enge
gette volna. Vegezetre azért a
rostelyos ablakon egy seizet adanac
be neki, es aual tőre meg az aítot,
s vgy szede ki onnet magát. Itt
kellert volna Luther batyanknac a
maz *specialis fortissima fides*, kiualta
keppen valo erős hitt, mellyel gya
korta

70
korta kerkefzic, hōg rettentette vol
na meg velle az ordōgōt, es kerget
te volna ki à leanybol,

Az Augusta varasnac hōstare
tyába 1563. esztendōbe vala egy
Luter hiten valo takáchnac ordōs
gōs leanya, kit az ordōg kegetlenül
gyōtōr vala. Hozza hiuac szūlei
bōit más hoba à Luter prædicator
okat, hogy ki ūzneiec az ordōgot
belōle. Amazoc el iōuēnec es val
tig coniuralac es készeretec vgyan
hogy ki menne, de semmi nem kele
denne, mert ordōg ordōgot nem
ūz: El szégyenkedēnec azért à hasz
tul. Azonközbe iuta oda eg leány
Anna aszon, az nehaisēb gyōgeto
Borbely Matyās leanya, az ū szol
galo leanyaual Magdolnāual egē
tembe, ki kōnyōrūluēn az ordōg
miat meg nyaualyodot szemelyen,
nag

Luter
prædicator
Hofon
Luther
da 20

nag' nehezen reia' birá' szúleít, hog'
Simon Doctort, à' szent Mauricius
egyhazabeli Romai hiten való pra'
dicatort hinaiac hozza. Az minec
vtanna oda jutot volna, ki úze à'
latrot à' leanybol es meg szabadéta
szegent az ellenségnek hatalmatul.
Vgy tezcic igenis akaria'c vala ama
zoc, hogy chodat tehetec, az az
ördögöt úzhetec volna. Es ha
keduec telic vala benne kétség nel'
kül dicheketec volna velle hogy
az ú' hiteknek bizonyetasára Isten
ilyen choda dolgot chelekedet ú'
altaloc, de nem vala olyan hitec
mint à' mustar mag, es nem akara'
Isten, hogy à' hamisag erősetesec
à' chodac által, mellyeknek tetelét
az igazsagnac erősetesére engedé
az ú' hiueinec.

uc. 17.

ar. 16.

3

Caluinusis, igen va'godic va'
la reia,

4
la reia, hog' valami chodat tehetne;
es aual meg bizonyetana, hogy ũ
menyből bochattatot propheta.
De miuel hogy ũ magais latá hogy
nem volna nalla az à hit, mely à
choda teuó erót Istentől meg nyer-
hetneie, ingen sem erőlkódec azon
hogy igaz chodat teñe, hanē chac
abba kerese vtat, mikeppen el hitet-
hetneie halgatoiaual, hogy choda
teuó hatalom volna ũ benne. Es
abba imillyen szem feen vesztó al-
noc modot gondola.

Ostunumbol iót vala eg' Brul-
leus neuú szegeny ember feleseges-
stul Geneuaba, chac à Calvinus-
netasához valo szerelemből. Es
midőn nem volna miuel élni, me-
ne felesegéuel egyetembe Calvinus-
hoz, eskönyörge neki, hogy à kő-
zönseges alamosnábol, mely ũ ke-
zenel

zenel vala, valamit adna nekic. Cal
uinus io keduel fogadá úket, es aual
aianlá magát, hog nem chac akcor,
hanem az vtanis mindenel örömeft
taplalnaia úket, chac miuelneiecazt,
es soha senkinec ne mondanaiac, à
mit túllöc keuanna. Am azoc ke
szec lönece mindenre. Midön azert
meg ertettéc volna akarattyát, szal
lafokra menénec, es nem loc nap
palaz vtan; Brulleus (à mint Cal
uinus neki meg hatta vala) elő
ször betegge, es annac vtanna hol
tá töue magát. Kit midön à felesé
ge titkon tuttara adot volna Cal
uinusnac, egy nehany barátual ha
zatul az vezakra setalni indula, es
lassan lassan à Brulleus szallasá fele
ballaga. Holot haluán à feleségé
nec iaigatásat, ki vgy sirattya vala
vrát mintha valoba meg holt vol
na,

na, kerde, michoda sirás volna az.
Es mikor azt montac volna neki
hogy Brulleus holt meg es azt sir
rattya az aszony ember: be mene à
hazba, es azokkal à kic velle vala-
nac terdre esuén mindeneknek hal-
lasára fen szoual könyörge Istenec,
hogy Isteni hatalmaságának meg
mutatasára, neuéneç dicheçetire, es
annac bizonságára hogy ũ Caluis-
nus, igaz es az anyaszentegyhaz-
nac eppetefere kiualtképpen vallas-
sztatot propheta, tamasztaná fel à
halottat. El vegezuén à könyör-
gest, es Brulleushoz közelgetuén,
meg fogá à kezét es monda. Az
Istenec es az ũ szent fiának Iesus
Christusnac neuebe parancholoc
teneked, hogy kely fel, es hirdesd
az vrnac io akarattyát. Mi lóm
beñe? Haromszor is kiáltá Calui-
nus

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Caluius
Oruda
T. 2. l.

nus Brulleust, razáis kezeuel es pa-
ranchola hogy fel kelleny, de abba
femmi nem kele. Mert az Isten né
hagyá űtet hazudni, hanem valo-
ba meg öle es hallotta töue. Azt
latuán à felesege immar, nem tette-
tés keppen mint az előt, hanem v-
gyan igazan kezdé űtet siratni, es
Caluinust szidni, s-nag' szóval min-
denek nec kialtani, minem ű alnok-
saggal chelekedet volna vellec, es
mint vesztette az ű vrat. A Cal-
uinus barati peniglen kerec es intec,
fenyegetek is az alzony embert hog'
halgatna, de amaz nem halgathata,
mert keserű vala neki hogy ózueg-
gye maradot volna. Vegezetre
monda Caluinus, Hadgyatoc be-
ket szegenec, nem lattytoke hog'
az vra halalán valo nagy banatnac
miatta meg fordult à feie, es nem
tudga

judga mit beszél? Kit könyű lóni
 azokcal el hitetni kie vgy tartottac
 ütét mint apostolt, az az, Istenec
 követit. Az aszonyember Brus
 leust el temetűen, ismet vissza mene
 Ostunumba, es idő iartába eg Cul
 dreus neuű prædicator vöue ütét
 feleségül magának.

Illyen chodakcal bizonettyác
 à Luter maradeki, az ű Apostol
 sagoknac es tanetasoknac igazságat.
 Mli nallunc penig à hoheroc szok
 tac effele chodakat tenni, es aual
 ielenteni meg mestersegeket hogy
 chac hamar holtat tudnac az eleuen
 ból chenalni. Tudta Caluinus hog
 az ű apia amaz nagy Antichristus,
 mely é vilagnac vege fele ielenic
 meg, hamis ielekcel es choda tete
 lekcel, es à hamisagnac minden cha
 lardsagiual fog el iüni, azért igye

K kezec

Teszt 2. kezét úis álnac chodakcal annac
vtat kezeteni.

Annakokaert, lasza minden
iambor keresztyen, ha méltó volna
ennekem à Romai egyházbol, me
lynec hiti es tudománya, szantalan
sóc igaz ielekkel meg erőfsettetet,
ki meñem, es azoc közze allanom,
kic az ú tetouazo tudományokar,
nem hogy igazakcal, de még chac
szem feen vesztő ckodakcal sem
tamogathattyác.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Huszzenkettődíc oka.

HA Apostoli emberek nec es az
Apostoli igaz tudomány hirdetői
nec akarnac tartani, miért nem mi
uelicazt à mit az Apostoloc miuel
tenec. Kic è vilagon szellyel futos
uán, az vac es baluanyozo pogans
okat

okat a' soc hamis Isteneknek tisztas
 letirul az egy igaz Istennek ismeret
 tire haitottac? Hol mutathatnac
 ezec chac egy orszagotis, auag tar
 tomanit, auagy varast, mellyet uc
 terettenee volna a' baluanyozo po
 gansagbol a' keresztyen hitre? De
 a' mi eleinc a' papac es a' papistac
 fokat terettenee s- mostis teretnec.
 Szent Albert puspoc es Szent Ista
 kiraly (hog a' tobbirul ne szollyac)
 kic a' magyar nemzetet az Scitiaz
 sotet pogansagbol az Euangeliomi
 tudomannac vilagosagara hozac,
 vgy teczie nem Luterec sem Calui
 nistac, sem Zuinglianusoc, sem va
 lami egyeb effelec, hanem Papistac
 valanac.

A Iesuitakis, es egyeb szerzes
 tefec, kic mi udonkbe Indiaba plan
 tallyac a' keresztyenséget, es ez eg

K z nehany

nehany esztendőbe prædicallaso-
kcal es choda terelekkel szantalan
sóc népet ki teretetteneç à pogan-
ságból es megkeresztelteneç, val-
lyon michoda vallasba vannac: Bi-
zony nem olyanba mint Luter
auág annac tanetuanyi, hanem mint
mi. A szegeny papistac viselic or-
tis à Christusnac igaiát.

Azt mondatta Isten szent Da-
uiddal az ű igeienec hirdetői felől,
hogy az ű zöndülesç ki megyen è
szeles földre, es è világ kereksegè-
nec vegeig az ű beszédec. Nem la-
tom hogy à Romai egyház ellenes-
gibe az be tölt volna, mert űc Eu-
ropánac kiüüle sohol nem prædi-
cálnac, Europaba sem mindenütt.
De be tölt à papistakba, kie nem
szűnneç meg tovább tovább vinni, es
kilyeb kilyeb vetni à Christus or-
szagánac

szagának határát, es azoknakis praedicaliani, kic ennek elötte semmit nem hallottac es semmit nem tuttac à mi vrunc es iduözetönc felöl. Annakokaert meg maradoc en az istē hazának eppetöi közőt, es nem keuankodom azoc közzec, kic nem mutathatnac eg nemzetségecis, melyet űc terettetec volna pogansagbol à keresztyenségre.

Huszon Harmadic oka.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CHac ezis eleg oka, hogy nem illic ennekem Luterhez es ű maradekihoz hailanom, mert ha ű hozzaioc hailanéc, à regi sz: atyákat, kic az apostoloc vtan Luterig eltenec, mind karhozthatnom kelene. Miuel hog ezek nec tudománya, mindenbe à mirül most ves

K s tekedes

tekedes vagyon, ellenkedic amaz
oknac tanetasokcal.

A szent Doctorec à Romai
egyhazat fő eghaznac es à Romai
püspököt, kit papának hiuunc, Chri
stus vicariusanac, es à közönleges
anyaszentegyhaz pasztorának iars
tottac. *Hieronimus* Apologia 1. aduer
*Rufinū. Ad Paumachium & Oceanum, de Origen
nis erroribus. Ad Damasum* Tom: 2. Epist: 57.
Ambrosius in 1. Tim: 3. De obitu fratris Lib: 3.
*de Sacramentis cap: 1. Augustinus cont: Episc
stolam fundamenti. Epist: 162. 163. Athanasius*
& Aegiptij scribentes ad Marcum papam
*Basilius magnus. Epist: 52. Optatus Mit
leuitanus. Lib: 2. cont: Donatistas. Cyprianus*
*Epist: 55. ad Cornelium. Et Epist: 66. ad Puppiu
num florentinum. Tertullianus de prescriptio
bus aduersus Heret: Irenaeus Lib: 3. Cap: 3.*
Chrysostomus. Tom: 5. ad Innocentium papam
scribens. &c.

A szenteket segetsegül hittác

Basiliius Homilia 20. in quatragesima Martyres.
 Gregorius Nazianzenus oratione in laudem
 s. Cypriani Martyris, De laudibus Athanasij magni.
 & in funebri oratione Basilij magni. Chrysostr
 mus, sermone in adorationem uenerabilium cathe
 narum et gladij Sancti et Apostoloru principis Petri.
 Ambrosius in oratione de fide resurrectionis. In
 cap: 26. Lucae. Hieronimus in Epitaphio Pauli.
 Augustinus Lib: 3. de Baptismo contra Donat
 istas cap: 1. Theodoretus in Philotheo. &c.

A Szentec teteminec tiszteles
 titis vallottac. Paulinus Nolanus, In uita
 sancti felicitis, natali. 6. Hieronimus cõtra Vi
 gilant. Augustinus. Lib: 22. de Ciuit: dei. 8.
 Damascenus, Lib: 4. Ordod: fidei cap: 16.
 Basiliius Hom: in Psalmum 116. Chrysostr
 sermone in Iuuentinum & maximum Martyres.
 Lib: 4. cont: Gentiles de uita S. Babile. Sermone
 in adorationem uenerab: Cathenarum. &c. Am
 brosius Epist: 85. ad seroreni, de inuentione
 corporum SS. Geruasij & Protasij. Concilium
 Gangrense. &c.

K ◀ Ami

A mi vrunc szent testénc es
 verénc à misebe valo aldozattyát
 bizonettyác. *Dionysius Areopagita.*
Ecclesiastica Hierarchie cap: 3. *Ignatius epist:*
ad Smyrnenses. *Iustinus in Dialogo cum Try-*
phone, aduersus Iudeos. *Augustinus. Epist: 23.*
ad Bonifacium Episcopum Lib: 22. de Ciuit: Dei,
Cap: 8. *Crisostomus. Hom: 17. in Epist: ad*
Hebre: & Hom: 3. in Epist: ad Philip. *Clemens,*
Episto: 3. de officio sacerdotum. *Irenæus. aduers:*
Hereses lib: 4. cap: 32. *Cyprianus. Epist: 63.*
ad Ceciliam. Hieronimus. Epist: 17. ad Marcell-
lam. Ad Euagrium Epist: 126. *Damasceus.*
Lib: 4. Ort: fidei Cap: 14. *Concilia pris-*
imum Nicenum. Cap: 14. *Laodicenum.*
Can: 19. & 58. *Ephesinū. Epist: ad Nestoriū.*
Carthaginense 2. Can: 3. *Agatense, Cap:*
21. *Mileuitanum, Canone 12.* *Carthagi-*
ginense 4. Canone. 84. &c. Egyebbeis
 mindenbe nem chac ezec lianem à
 tób szent Doctorokis azon vallasõ
 vañac mellyen à Romai eghaz.

72
A Luter seregi peniglen, ta-
gadgyacezeket. Sőt à Romai ég-
házat Babilonnac, à Romai püspö-
köt Antichristusnac, à szentek nec
segetségre hiuasat s-tetek nec ti-
szteletit es à Miser, baľuanyozasnac
neuezic. Kiből è kettő nec egygyic
kőuetkezic: vagy hog à regiec fe-
ienkent teuelygettenec es el karhoz-
tanac, vagy à Luteręc es egyeb vy
prophetác teuelyeg nec es karhoz-
nac. Azt hinni peniglen, hogy az
apostoloc vtan senki Luter clőt is-
gazat nem mondotes nem irt, es
senki nem iduőzűlt, nagy vakme-
rőség volna. Tahát bizony nem à
regi atyác voltac teuőlgóc, es nem
azoc karhoztanac, hanem inæzec
teuelyeg nec es karhoznac.

Añakokaert abban à Romai
egházban maradoc en meg mellyel

K s az

az apostoloknac tanetuanyi es à
tób szent Doctoroc egget ertene,
es nem induloc azoc vtan, kic à re-
giec vallasáual ellenkedõ tudos-
mánt hirdetne.

Huszonnegyedik oka.

Mat :7.

AZ hamis prophetákát, mel-
lyeket szükség mindē keresztyenec
el tauoztatni, az ű gyümölcsökörül
ismeriuc meg, azt mondgya iduõs-
zetõnc. *A fructibus, inquit, eorum
cognoscetis eos.* Vgy hog valamely
prophetaknac es prædicatoroknac
tanetasoc vtan közõnseggel gon-
nosz gyümölcs terem, azokat sza-
badon es méltan hamisaknac tar-
thattyuc, illic hogy el tauoztassuc
es meg oiue magunkat túllõc. Mi-
legyen penig à gonosz gyümölcs,
meg

meg mondgya egyyút szent Pál, à
hol imigyen ir.

Manifesta sunt opera carnis. Quae Gal: 5.
sunt, fornicatio, immunditia, impudicitia,
luxuria, idolorum seruitus, ueneficia, ini-
micitia, contentiones, emulationes, ira,
rixæ, dissensiones, sectæ, inuidia, homici-
cidia, ebrietas, commestationes & his si-
milia. az az. Nyiluan vannac à
testnec chelekedeti, mellyec ezec.
Hazaság töres, paraznaság, fers
telmeség, faitalanság, haragrartás,
versengés, irigkedélec, haragoc, vi
szauonyásoc, part utésec, gyűlölsé-
gec, gyilkoságoc, reszegségoc,
dobzodásoc, es ezekhez hasonla-
tosoc. Effele verkec es gonofsá-
goc, mellyeket szent Pál itt elő
szamlál, mind gonosz gűmölchoc.
Mellyekrül nem akaroc mindenik-
rül egyyenket szollani, mert vgy
soc

szózt kellett szaporetanom, ha
nem egynehányarul szolloc neue-
zet képpen, es à többirül chac kő-
zönségesen emlekezem.

A párt itest neuezi eggyiket
szent Pal a test chekedetinec, az az,
gonosz gyümölk nec. Mellyet ki
nem lattya Luternél lenni es az ű ta-
netuanyinal? Nem de űc űteneke
partot mi túlunc, es nem mi ű tú-
lóc? Meg mutattam oda fel hogy
mi velunc valanac es mi kőzzü-
lunc menenec ki. Fel emelkedene-
először à lelki dologba papa ellen
es à Romai egyház ellen, annac vs
tanna meni focpartolkodás kőuet-
kezet az ű tanetasokbol è vilagi fe-
iedelmec ellenis, tudgyac à kic hi-
storiát oluafnac, s-mies ingen maid
emlekezetet teszunc rulla ide alá.

Az irigkedes mely igen vs
ralkod

74
ralkodgyec ű kőztrőc, nem szűk-
ség itt mondanom. Mert ennec e-
lőtte meg mondam, hogy mikor el-
kezdeis Luter az esz vezztést, nem
az igazsaghoz valo szerelemből,
hanem iregsegből kezdé.

A versengestis, Luter nec tu-
laidon irasibol bizonyetam meg,
hogy ű gyűmölchőc.

Hogy peniglen à visszauonás-
sóc es gyűlölségec à Luter Euange-
liomiánac gyűmölchi legyenec, az
karkies eszebe veheti, chac tekens-
che meg, hany felé szakattanac az
űtanetuanyi, hany ellenkedő vele-
kedesre ofzlottanac, mint vīnac ve-
tekednec es tusakodnaceg más ellē.

Luter Marton 1517 eszter-
dőbe kezdé vy tudománt hinteni
nemet országba. Kitűl chac hamar
vīszat kezdēnec vonni es partot űs-
tenec

tenec két fő tartsai, Carolostadius es
Zuinglius, à Sacramentariusoc e-
retneksegének kezdői. De vő, hog
űn kősztoć sem szinte alhatának
meg. Mert noha mind ketten ta-
gadac à Christus testét es verét ielē
lenni à vachorába, mind az által
nem egy keppen ertēc es magyará-
zac à Christus mondásat, *Hoc est
corpus meum*, Ez én testem. Caro-
lostadius azt írà hogy à Christus
nem à keńerrűl szollot s-nem mon-
ta annak széne alatt lenni az ű testét,
hanem à keńeret aduán az apostol-
loknac, magára, az az, halando tes-
tere, (melybe az asztalnál űl vala)
mutatot, es arrul szollot mond-
uán, ez én testem ki ti erettetec ada-
tic: Zuingliusnac penig nem tes-
zecz ez illyen magyarázat, hanem
azt mondà, hogy à Christus be-
szédet,

80
zédet, imigyen kel erteni. Ez en
testem, az az, iegzi az én testemet.
Lő nec ollyakisezek nec kőuetőikő
zót, kie harmad keppen hurezo
lac azokat az igeket, es è szerent a
dac értelmét. Ez az en testem nec
iele. Calvinusis à Sacramentariusoc
fele vgyan, de ű neki è meg mon
dot magyazatoknac eggyie sem
kedues. Mert nem mondgya hogy
à szentség iegzi à Christus testét,
vagy annac iele: Hanem hogy à
testen, testnec ereiet (energiam) kel
erteni. Es ezt ez értelmet kőuetie
immár nagyob reszre à Sacramen
tariusoc, azert hijuc űket Calvinus
stul Calvinistaknac.

Luter az őueiuel egy felől, es à
Sacramentariusoc más felől, vggű
lőlic, rutollyác, szidalmazzac eg
mast, hogy fellyeb sem lehet. Eze
amazoc

amazoc ellen, es amazoc ezec ellen,
rettenetes mérges könyueket irnac,
es tellyesseggel meg engesztelhetet-
len vizsauonyas vagon közöttoc.

Egy nehanyszor kesertec meg
es a vegre gyakran valo gyüleke-
zetec, egy malsal valo befzellésec
es tractalásoc lön, hogy bekeségre
es egyenességre hozhattac volna
dolgokat. de nem lehetec, nemis le-
het. Mert ninchen az Istenec lel-
ke nálloc, kirül azt iria szent Pál,
hogy nem vizsauonyásnac hanem
bekeség nec Istene. Söt 1529 eszten-
dőbe, a Marpurgi gyülekezetbe,
chac azt sem nyerhetec meg a Lute-
ranusoktul a Zuinglianusoc, hogy
atyafiaknac tartattac volna túlloc.
Vizsontag ezec, 1536 esztendőbe,
Arouiaba egbe gyüluen, azt vege-
zec, hog senki u közzül oc a Lute-
ranusoc gyülekezetibe ne menen.

Mas refzreis szakadának à Lu
 ter taneruaniban, azokat mondom,
 à kiket Annabaptistaknac nevez
 űnc. Kic egyeb teuelygésecc közöt
 azt hirdetik, hogy à kis gyermek
 eket nem io es nem kel meg kerez
 telni. A kiket penig egyebec meg
 kereszttelenc, ha ű közikbe alla
 nac, ember korokba vionnan meg
 kereszttelic. Ezek is egnehany rend
 be vānnac. Adamitac, Stubler
 usoc. Libertinusoc, Sabbatariusoc,
 Clanculariusoc, Manifestariusoc,
 Demoniacusoc. Mindenie rend
 belieknec vagyon valami magok
 nac valo velekedésecc, mellyel egy
 mastul meg valasztatnac.

Harmadic part à Luterec köz
 zöt, à Confessionistac, kic à vallas
 son mondgyac magokat lenni, mel
 lyet Philop Melanchton 1530.

L eszten-

elziendobe Atigultaba ira, es azok
cal kic Lutert kôuetic vala, Caroly
Chafzarnac be adaiâ . Immaron
akar chac ezec volnânac egy ertel
men, miert hogy feienkent az Au
gustâna Confelsiot hanyâc . De
Semmikeppen nem. Mert nemel
lyec Illyricanusoc: Kic azt tarttyâc
hog az emberbe semmi szabad a
karat ninchen, hogy à io cheleke
detec nem szûksegese az iduôsseg
re, Hogy az anyaszentégyházba
semmi Cæremoniat nem kell tartâ
ni. Nemellyec Maioritâc: Kic meg
engedic hogy vagon az emberbe
valami szabad akarat, hogy szûk
segese iduôssegûnkre à io cheleke
detec, es hogy kell valami Ceremo
niaknac lenni à keresztyenec kôzôt.
Nemellyec Adiaphoristâc: Kic azt
vitattyâc, hog sem artnac sem hasz
nalnac

malnac à kerefztyeni Ceremoniac,
 Es szabad minden ember velle, ha
 meg tartya azokat vag' nem, Van
 nac touabba közöttök, Iconomas-
 chusoc, Antinomusoc, Osiandria-
 nusoc, Suuerkfeldianusoc, Davidia-
 cusoc, Mennonitac. Kic mindnyá-
 san eggyet ertenecek abban, hogy fe-
 jenkent az igazságnac ellene tusak-
 odnac, de soc egyeb dologba vis-
 zát volznac es egymásra törnec.

De ki gőzneie mind elő szam-
 alni meni felé való szakadás es vi-
 szauonyás vagy on à Luterec kö-
 zöt? Ha chac ennekis à Christus
 mondasánac, *Hoc est corpus meum,*
 Ez en testem, Nyolczuannegy kis
 lömbözö ertelmit es magyarázatic
 talallyuc irafokban. Mellyeket
 Claudius Sanctes elő szamlallya,
 mindeniket hiuen meg neuezuén,

L z kinec

Lib: de re
bus euchar
yristie con:
trouersis.
Repetitio
ne. I.

kinec mely könyuebe oluasta. Il
lyen szép egenesség vagón à Luter
maradekinál. Lásuc azt immar
mint gümölchőzic ezeknec üstöc
vonásoc à kősegg közöt.

Jerem: 50.

Bizonyára valahol à Luter
maradeki tanetnac es prædicalnac,
mindenüt be tölt az Istenec imil
lyen keserues panaszkodása. *Grege
perditus factus est populus meus, pastores
eorum seduxerunt eos, feceruntq; uagari
in montibus, de monte in collem transie
runt, & obliti sunt cubilis sui.* Az az,
Ollyan az én nepem mint az el ves
szet nyai az ű pasztori el hitettec es
à hegekbe budostattac űket, à he
gyrül az halomra mentenec es el fe
leitettec az ű aklokat. Elegend vesze
nyai hiszem az ollyan kősegg, ki az
sem tudga hol es mely aránt vagón
à hitnec dolgaba. Vgy vagón dol
goc

goc azoknac, kie à Luter prædica
 torokat halgattyac. Mert ki egget
 prædical nekic ki mást. Eggyüt
 imigyen f-masut amugyan magar
 azzac az Euangeliomot. Taualy
 à mely prædicatorz tartot eg váras,
 vagy eg falu, à mint az tanetotta
 űket, es à mineműszer tartásba tar
 totta, à mastani kilömben tanettya
 et maskeppen igazgattyac. Nem
 tud à szegeny nép houa lenni kósz
 tó, nem tudga hol vagon az akol,
 az anyaszenteghaz es az igazsag,
 miuel hogy Luter eggyüt, Zuingli
 us masut, Calvinus harmadhelyen
 es kiki mind ű maganál es az óueia
 nel mondgya lenni, f-nem à róbbis
 nel. Emlekezzenec meg rulla, at
 tul fogua, hogy à mi hitünket el hats
 ták, hany féle hitben voltanac, es
 hany rendbe allapadot nalloc az l-

steni szolgálat, es meg lattyác hogy
útcázoc, kiker à hegyekbe, az az loc
tevelygesekbe, à hegyrűl à halomra,
eggyic eretnekségrűl à masikra
budostatnac à prædicatoroc. Szas
nom nyaualyafokat, de boszonko
domis reiaioc, hogy lattyác à hitet
óknecc egyenetlensegeket es vissza
uonyafokat, lattyac hogy nehezen
talaltatic kettő kősztócc, ki minden
be eggyet erchen, mégis hisznec nek
kic, à tanetafnac akarmi szeletűlis
testoua hadgyac magokat hordoz
tatni. Miert nem veszi eszekbe,
hogy ezec nem az Isten varafat az
anyaszentegyhazat eppetie, hanem
à Babilon tőrnyát az ördögnecc bar
langiat? Mert ha Isten eppetői
volnánac, erteneiecc egmást, egy his
tet es eg keresztséget vallánac,
meg orzeneiecc à leleknecc eggyesés
getà

get à bekefegnec kötele által. De
lafuctób gumolchitis à Luter E
uangeliomianac.

A harag, gyűlölség, orszá-
gokba es tartományokba valo par-
tolkodas, gilkofsag vgan tulaidos
na à Luter Euangeliomianac. Vg
annerá, hogy mitül fogua azt kez-
dettéc hirdetni, à Keresztyenec kö-
zöt le nem szal à had f- à fegyuer es
meg nem szúnic az öldökles es à
szüntelen valo vyaskodas. Ki gőz
neie meg írni, meni sochaboruság
part útes, arultatas, feiedelmec ellen
fel tamadas, vér ontas es ember has
lal törtent ez el múlt esztendőkbe,
f- mostis törtenic ez vy tudomány
miat, mellyet az őrdög Marton al-
tales az ũ maradeki által Europa-
nac egy nehany reszebe tamasztot
es ki teriesztet. Leg előszőrís pe

L 4 niglen.

niglen, Istennek igaz iteleti szerent,
azoc à nemetec, kic taplaloies otal-
mazoi valanac Luternek, erzec izi
à ver onto Euangeliomnac.

Capt
Babyl:

Mert minec vtanna azt irta
volna Luter egy könyvébe hogy
minden emberi törventül szabad
sac à keresztienec, es sem angal sem
ember senki akarattyoc es keduec
ellen törvent nem szabhat nekie.

Deserua
ri pote-
state.

Megint masut, arra intet volna min-
deneket, hogy azon keriec Istent,
hogy à parasztság à fejedelmek nec
ne engedgyen, es adot ne adgyon:
Añac fölötte, mind irasaba s mind
prædicatioiban az egyhazi es è vi-
lagi fejedelmec ellen sac keppen iz-
gatta es ingergerlette volna à kösse-
get, fel tamadánac à poroc à papoc
es baratoc ellen, sac eghazakat es
claustromokat meg fosztanac es el-
puszte.

pusztetánac. Meuetic vala azt à pa
razt vrac, de nem soc idõ mulua el
feleitec meuetefeket. Miucl hogy à
meg dühõt porság nem elegendenec
meg az eghazi nepeken tõt. boszus
ual, hanem à földes vrac ellenis feg
uert fogánac, sokaknac varokat
meg vöuec, iofzagokat dulác, ege
tec es pusztetác, sokat megis ölenec
benne. Mind addig sem szünene
meg az vrac es nemessac ellen valo
dühösködeftül, meg nem azokis
hadat tamasztánac ellenec, es via
dallal gőzéc meg őket. Mely via
dalba külömb külömb helyeken,
többet vagánac le szazezzer pornál.

Et hæc initia dolorum. De ezec
meg chac elei à náualyaknac. (Chri
stus mondása kent) Mert añc v
tanna, à Saxoniai Herczeg estób
eg nehañ nemet orszagi feiedelmec

L s Grofoc,

Grofoe, vrac es varafoc, kic az Lu-
ter tudományát követie vala, ősze
veszenec Caroly chaszarral. Mely
ősze veszes hadat szerfze köztöc
es nagy foc nyaualaknac oka lön.
Kiuallkeppē peniglen azoknac kic
chaszarra tamattanac vala meg es
gete szaiokat. Mert kettei kic à tób-
bi közöt főc valanac, Fridericus Sa-
xoniai Herczeg es az Hafsiai Lant-
gravius fogfagba eséneec, nepec an-
nera meg vereteec, hogy nemellyek-
nec à Chaszar vitezi közzül, hufz-
rabiais volt, annac fölötte foc fő e-
séc, es foc kart vallanac nem chac à
bűnőfőc hanem azoc mellet à bűn-
telenekis à mint hadnac ideien szo-
kot törtenni. A gozedelem cha-
szare lön. Kitül à partofoc köniörge-
sekkel kegelmet nyeréneec magoknac.

De ismet nem lökaig tarta à
bekeség.

bekesség. Mert latuán à Luterec
 hogy à chaszar keuansága szerēt
 Tridentumba közönseges concili-
 omot gúytót volna Iulius papa,
 mind addig furdalác Maurici⁹ Her-
 czeget, es Albertet à Brandeburgi
 feiedelmet, hogy azokatis chaszar-
 ra tamasztac, à vegre, hogy à had-
 miat à conciliom el bomolna. mi-
 keppen akcor elis bomla. Még sem
 part ütő es nem gilkosé à Luterec
 tudománia, mely à porokat vrokra,
 az Imperiomberi feiedelmeket cha-
 szarra tamasztac, es enni foc zurza-
 uarnac egetesnac, pusztetásnac, du-
 lasnac, fosztásnac, ember halálnac
 oka lón: igenis az bizony.

Nem chac Nemet ország er-
 ze peniglen à Luter Euangeliomi-
 anac keserű izit, hanem töb keres-
 sztyen országokis, El mult immar
 husz

hulz esztendeie, hogy Franciában
à Caluinistac à kereszttyen hit ellen,
es à feiedelmec ellen hadakoznac,
es fegüerrel teriesztic az pokolbeli
ördög nec országat, egy hazakat
rontnac, oltarokat tör nec, kepeket
eget nec, az egyházac marhaiat ras-
gadozzác, papokat barátokat, apa-
czákat kerget nec, fosztnac, es öl-
nec, A kölssegetis soc keppen nyo-
morgattyác es szantalan nyaualya-
kcal illetic. Iol lehet nekic sem kes-
uesbe all à dühöfködes. Mert à fe-
iedelmec magoknac, országoknac
es à hit nec oltalmaert, es meg mara-
dasáert, eg nehany szer vellec szem-
be vittac es vitattanac, es szantalan
fokat bennec le vagattac.

A folsó Nemet országbeliec
azonkeppen, mi helyen à Caluini-
stac tanetasat vöuec, ottan fegüert
foganac,

82
fogának, az Hispaniai Philóps király
ellen, ki ű nekic természet szerent
valo feiedelmec, kit mast sem akar
nac le tenni. Söt szinten azon kep
pen dühoskódnec es chelekednec,
mint à Franciabeliektrül mondam,
ez egész keresztyeh segnec karara es
romlasara. Mert attul fogua hog
ezekkel vagyon íge, nem hadakoz
hatot à király, vgy à mint az elót
hadakozot Töróc Chaszar ellen,
söt friget keszerettetec velle szerze
ni. Egyebütis valahoua be ferke
zet, vgyan ezen gyümölchöt ter
mette ez ötödíc Euangelistanac Lu
ter Martonnac tudománya.

De azt mondgyác ezec, hogy
nem űc oka à soc haboruságnac es
veszedelemnec, hanem à feiedel
mec, kic arra akartác es akariác űket
keszereteni hogy az Isten igecienc
es lelki

es lelki esmereteknek ellene, à papa
tanetáfat es à Tridentomi concilio
mnac vegezefet vegec es tarchac:
Kit ūc nem miuelhetnec, es annak
okaert keszerettetnec az ū hitec
mellet fegyuert fogni, es à feiedel
meknec listentelen parancholattyok
nac ellene allani. Kic ha igaz es
melto dolgot parancholnanac, ōrō
mest szauokat fogadnaiac es min
denbe engednenec nekic, de Isten
ellen valo parancholattyokat, nem
halgathattyac es nem fogadhattyac.

Erre en imigyen felelec. Mi
dōn akar feiedelemnec s-akar kinec
egyebnec akarattyac es parancholats
tyac, ellenkedic az Isten akarattyac
ual es parancholattyauual, meg tala
lom az irasban hogy inkab kel en
gedni Istennek, hogy sem mint az
embernek, es senki kedueert ollyat
nem

nem kel miuelni, kiuel az Isten meg
baratscé. De hogy szabad legyen a
törvény szerent valo feiedelmec el-
len a kősegnec partot ütni fel zóns
dúlni es fegyuert fogni, azt nem
talalom.

A papi feiedelmec, iras tudoc
es Pharisausoc, az igaz tudomania
ert üldözéc, fogác es feszétec meg
Christust: Mind az által sem a Mat: 21.
kőseget reaioc nem tamasztá, kitül
amazoc igen felnece vala, tuduán
hogy prophetanac tartanac ütet,
sem Peternece nem engede hogy Mat: 26.
et es az igazságot a feiedelmec has
alma ellen (a mint hozza ke-
zült vala) fegyueruel otalmazs
a volna, sem attyátul tizenket
ereg angyalt maga otalmara nem
kara kerni, hanem meg hagyá fo-
atni es öletni magat,

Az apo

Az apostoloknak is nem az a
parancsola, hogy az igazság keres-
getőkre hadat gúchenec esà népet
ellenec tamaszac. Tahat mit paran-
chola? Hallyad ű magatúl. *Cum*
inquit, persequentur uos in hac ciuitate,
fugite in aliam. Mikor, vgymond,
űldözni fognac titeket è varasba,
fuszatoc másba. Kit megis miuelé-
nec az apostoloc. Mert sathán Pál
es Barnabas Anchiochiába, Pisidi-
ának varasába, hogy à Sidoc ellene-
szoinanac annac à mit űc prædical-
nac vala, mondánac. Szűkseg va-
la leg először nektec hirdetni az I-
sten igeiet, de miuel hog azt hatra-
vetitec es meltatlanna teszitec ma-
gatokat az öröc életre, ime à pogas-
nokhoz fordulunc: Es mikor el-
lenc űldözest tamasztottac volna,
le razuán reiaioc laboknac porát,
Icons

Mat: 10.

Acto: 13.

Исповедка

Iconiumba mené nec. Soc pogan-
sagbol meg teert keresztyenec vala-
nác immar abba à varasba es az
egesz tartományba, kik nec segetse-
gek cel ofalmazhattác volna az A-
postoloc à Sidoc ellen magokat, de
nem akarác.

Mit dühösköd nec tehát im-
ezek, mit kardoskodnác? ha aual
dicheked nec hogy nalloc vagyon
az Isten igeie es ű általóc nyilat-
koz tatta meg Christus az ig a z
apostoli tudomant, Honnem kö-
uetic vrunknac es az ű tanetuan-
nac peldait? Talam azon fél nec
hogy ha féguerrel nem fogiac dol-
gokat, à feiedelmec kit meg öl nec
ben nec s-kit minden marhaioktul
es ioszagoktul meg fosztuan, haza-
okbol kiüz nec? Ó kichin hitüec.
Hol vagyon Istenben valo ama

M nagy

nagy erős bizodalnoc mellyel gá-
korta kerkedtenec? Lam aual
- bizfattya Christus à haborusagoc
ellen az õueit, hog' még feiek nec
haiaies mind szamlalua vannages
hogy chac egy haioc szala sem esic
el az ũ akarattya nélkül. De tud-
gyát hogy nem illeti ũket az à
bizfatas, hogy nem varhatnac
menyhöl oltalmat, vgy mint Isten-
tül elszakattac, es azert nem biriac
bekefeggel valo túreffel lelkeket,
hanem hadakoznac es fegyuert
forgatnac kezekbe.

Auagy talam attul rettegnec,
hogy el nyomatic az igazság es à
feiedelmec hatalmasága miat az
ũ tanetáloc elő nem mehet, ha
zanabonáual es kilső erőuel nem
otalmaztatic. Houa teszic tehát
amaz töruetudo es az egesz nép-
nel

nel böchületes Gamaliel nec besze- Aet:
 det, ki azt mondgya, hogy a mely
 tanach emberektül vagy on el bo-
 mol, de a mely Istentül, el nem
 bontathatic? Ha Isten indelotta
 volna Lutert, es az ű maradokit
 ennec è tudomannac hirdetesere,
 bator senki kardot ne vonnais mel-
 lette, vgyan elő menne es meg
 maradna: de ertic ű magok is hogy
 nem Istentül vagy on. Mert ha
 nem ertenieiec Istenre biznainac
 igyeket.

Szántalan sok eretnekség es
 kegyetlenség haborgatta régtül
 fogua az Romai hitet, Soc pogán-
 chaszároc es feiedelmec üldöztéc,
 fogdostác, vagtác, öltéc annac
 vallasaert a szegeny eóigyü kerez-
 tyeneket, mindazáltal nem olual-
 suc hogy űc vroc ellen az hitert

M z hada

dadakoztat volna. Mikor Saxo
niabol es Nemet orszagnac egy
nehany több reszeiből a Papisták
ki üzec, vgy teczic nem tamast
tanac út hadat az ott valo hitetlen
es igazság kergető Herczegec es
egyeb è vilagi hatalmasoc ellen,
hanem bekéuel Szenudéc, es hala
adással vöuec Istentül az reaioc
bochattatoc ostort.

Mikor az nyolczadic Hen
ricus Angliai kiraly, papát farba
rugá, es ü magát az Angliai egy
ház feiénecec neue zé, nagy üldözést
tamasztta azoc ellen, kic velle egyet
embe papátul el nem akaranc szak
adni. Fisser Ianoft Roffensis püs
pököt, es Morus Tamast a Can
cellariust, soc több iamborokkal
meg öleté, mindazalt senki az ü
alatta valo papistac közzül feguer
nem foga ellene. Mo-

Mostanis vgyanazon orszag
nak kiralne afzonya lezabel, ret-
tenetes keppen tomlöczözi, fag-
gattya es öli orszagaban à mi hi-
tünkön valókat, kic Istentül var-
nac oltalmat, es nem oltalmazac
fegüerrel magokat.

Ne feledgüc el è mi orszag-
unkbeli vrakat s-nemesseketis. Vg
teczic sochelyen à regi papokat
ioszagokbol kiüzüen, az szegeny
egy igyü papista köfségre eröuel
vetic à Luter es Calvinusta prædi-
catorokat, birsaggal es fogfaggal
keszéretic szegenéket azoknac præ-
dicatioikat halgatni, még sem ta-
madnac fel vroc ellen, hanem huven
es engedelmelességgel szolgálnac ne-
kic. Tudgyuc ám mi, es à mi
halgatoinkatis meg tanetottuc reia,
hogy az Isten igenéiec gümölche

15. nem part útes, nem engedetlenség,
nem gyilkosság, hanem szeretet,
bekesség engedelmeség, hiuség, sze-
ledség, &c. De elég ez, a gyilkos-
ságról, es egyéb ahhoz hasonló dol-
gokról.

A Törökök fegyvereis, ket-
ség nélkül fő keppen vgyan azon
Luter Euangeliomianac gümölkhe.
Ki chac ebből is meg tezcic, hogy
mikor a Luterség közinkbe szálla,
a taiban kezdte hatalmat venni raj-
tunk Török chaszar. Nandorfeier
vár 1521 esztendőbe akada pogan
kezbe. Lajos kiraly a magyar vo-
rakcal nemessekcel egyetembe, a
Mohach mezeien 1526 esztendőbe
velze el: Midőn immar imit amot
titkon feszket vér vala ez ország-
ban az vy tudomány. A ki azt
tagadnáia, oluassá meg az ország

Articu-

Articulust auagy vegezést, melyeket 1525 esztendőbe à Rakoson vegezè nec, es à többi közöt megtalallya azokban, hogy valahol Luterec talaltatnac, meg egettè nec. Kiböl meg teczic, hogy voltac immar à mi nemzetünc közöttis allattomba Luternec tanetsuany i, es azoc ellen tènec az ország beliec ollyan vegezést.

Nem szenuedheté el Isten, hogy az anyaszentegyhaznak igaz tudományát hatra vetuén, sokan eretnekséget köuetnec, az ű szent neuet szidalmazzac, igeiet meg vtallyac, à szentségeket es szente- ket karomlyac, minden Isteni tiszteletet meg vtálnac, es minden gonoszságban elmerül nec, annak okert reiánc bochatá à pogan Törököket, azokcalbűnfeti es ostoroz-

za az embereknek Istēfelségeket.

Többszemire kellő gyűmöl-
chetis számlálhatnám a gonoszfa-
nac, de nem akaroc az oluasoknak
sóc szóval bantásokra lenni: hanem
mással mondatom meg rövid-
den es somma szerent, minemű
vtalatos dolgokathozot a Luter
Martonnactudománya è világra.

A Saxoniai György Herceg,
egy leuelébe, 1526 esztendőbe ezt
ira ú neki. *Affirmare, inquit, possu-
mus, Euangelium tuum nobis magnope-
re curæ non esse, quod orbis Christiani
capita illud reprobarint. Id unum de-
dimus operam, ut pro uirili caueremus,
ne à nostris reciperetur. In causa sunt
mali fructus inde profecti. Nam neque
tu, neq. quisquam alius uere dicere potest,
ex tua doctrina quicquam aliud enatum
esse, nisi blasphemias in sacrosanctum
Eucha-*

Eucharistiam, in sanctissimam Dei genitricem, in sanctos omnes. Ex tua sectatorumque tuorum doctrina, omnes iam olim damnatae haereses renascuntur, omnis Dei cultus honestus aboletur. Quando unquam tot facta sunt sacrilegia deo dicentium hominum, quot sub tuo evangelio? Quando crebriores in magistratus extiterunt rebelliones, quam ex tuo evangelio? Quando tot sacrarum aedium expiationes, tot furta ac rapinae uise sunt? Quando unquam tempore tot habuit Vitemberga excucullatos monachos & moniales, atque hodie? Quando maritis ablatae sunt uxores, aliisque tradita, quemadmodum tuum habuit evangelium? Quando tam numerosa perpetrata sunt adulteria, quam posteaquam tu scribere non dubitasti. Si mulier est viro suo concipere nequaer, ut ad alium se transferat, a quo possit facundari, & maritus prolem in-
 Ms de natam

*de natam alere teneatur: itidemque uir
faciat.*

Azt beszelli à iambor feiede-
lem, hogy à Luternek es az ű köue-
tőinec tanetasából semmi io, es
minden gonosz tamadot. Karom-
lás, feiedelmec ellen valo fel tama-
das, regi eretneksegeknek meg vie-
tása, igaz Isteni tiszteletnek fogyat-
kozása, à szerzeteseknek hittet meg
erőssetet fogadasoknak meg sze-
gése, szentegyhazaknak meg fo-
sztása, orzas, toluailas, hazasag
tőres, es hogy Luter szabadon
haszta à hazas embereket, hogy ha
valamellyiknek magtalan tarla va-
gyon, azt el hagyhasza, es mast
vehessen helyebe.

Ennek előtte peniglen, à hol
arrul szolloc vala, hogy à Romai
egyhaznak ellenzői, igen szemesecc
à mi

â mi veskeink nec latasába es meg
 jegyzésébe, maga úc sem iambor-
 bac nallunknal, am vgyanâ Luter
 tanefuanyinakis tanubizonysagat
 hozam elő, kic hasonlatost irnac
 ezekhez, mellyeket György Her-
 czeg ira.

Annakokaert, nem esmerhe-
 tem egyebnec Lutert az őueiuel
 egyetembe, hanem hamis prophe-
 taknac, latuán hog illyen gonosz
 gyűmölchi vannac, az ú
 tanetasoknac.

ES ezec fő okai mellyekért nem
 vehetem es nem akarom venni,
 Luter Martonnac es az ú marade-
 sinac tudományát. Nem is ketel-
 sedem benne, hogy valaki ezeket
 meg oluassa, es â mint kel vğ meg
 rostal-

rostallya, ū sem mondhat egyebet
hanem hogymélto ūket vgy min
hamis prophetakat el fauoztatni
es az ū tanetasoktul vgy mint nyi
uan valo teuelygestul es eretnek
segektul futni. Vgyanis ezeketa
zert vonam pelda keppen magam
ra, hogy az egy igyu hiu kereztye
nec en bennem latnaiac es tanul
iac meg, minemū okokbol kellyer
oni magokat è mastani hamispro

Efe: 7.

phetaktul. Agyon az vr isten
minden necoly malasztot hog
tudgyac à gonoszt meg
vetni es à iof valasz-
tani.

